

FORSKNINGSRAPPORT NR. 11/2014

Å PRØVE SEG UT I VOKSENLIVET

En forskningsbasert evaluering av Nøtterøy kommunes
prosjekt for ungdom; God start – på vei til egen bolig

Ellen Andvig

«Å prøve seg ut i voksenlivet», En forskningsbasert evaluering av Nøtterøy kommunes prosjekt for ungdom; God start – på vei til egen bolig

ISBN: 978-82-8290-008-9

Layout omslag: Maria Prøis Rønneberg , Høgskolen i Buskerud og Vestfold.

© SFPR – Senter psykisk helse og rus, fakultet for helsevitenskap, Høgskolen i Buskerud og Vestfold.

Senter for psykisk helse og rus

Fakultet for Helsevitenskap

Høgskolen i Buskerud og Vestfold

Postboks 7053

3007 Drammen

E-post: postmottak@hbv.no

Hjemmeside: <http://www.hbv.no/forskning/sentra/psykisk-helse-og-rus/>

SFPRs publikasjoner kan fritt siteres ved tydelig angivelse av kilde.

Publikasjoner fra SFPR som omtales, anmeldes eller henvises til, bes sendt til Senteret.

Forord

Denne forskningsbaserte evalueringen har vært et samarbeid mellom Høgskolen i Buskerud og Vestfold, Fakultet for helsevitenskap, Senter for psykisk helse og rus (SFPR) og Nøtterøy kommune. Evalueringen er finansiert av Husbanken.

Vi vil gjerne rette en stor takk til de som har vært deltakerne i den forskningsbaserte evalueringen, både til ungdommene som har deltatt og til deltakerne i prosjektgruppa. Alle har delt sine opplevelser, tanker og meninger på en generøs måte. Uten dere hadde det ikke blitt noe prosjekt.

Vi vil spesielt takke Nøtterøy kommune ved prosjektleder Jan Torsøe for et meget godt, inspirerende og nyttig samarbeid om et viktig og spennende prosjekt! Dessuten rettes en stor takk til høgskolelektor Karol Svanoe, som har gjennomført og transkribert en rekke av intervjuene med ungdommene og bidratt med viktige refleksjoner i forståelsen av datamaterialet.

Drammen 1. mai 2014

Ellen Andvig
Førstelektor

Stian Biong
Professor

Sammendrag «Å prøve seg ut i voksenlivet» En forskningsbasert evaluering

Bakgrunn

Prosjektledelsen og styringsgruppa for prosjekt God Start i Nøtterøy kommune ønsket en forskningsbasert evaluering av prosjektet. Evalueringen skulle rette seg mot å undersøke om og eventuelt hvordan oppfølgingen av ungdommene bidro til å etablere en voksentilværelse i egen bolig. Dessuten skulle den fokusere på hvordan ansatte i prosjektgruppa samarbeidet om oppfølgingen av ungdommene.

Problemstilling

Hvordan beskriver ungdommene sine opplevelser med å etablere seg i egen bolig? Hva er ungdommenes erfaringer av å delta i prosjektet knyttet til bolig, nettverk, arbeid og fritid?

Hvordan beskriver ansatte i prosjektgruppa samarbeidet mellom de ulike aktørene rundt den enkelte ungdom? Hva kjennetegner tjenestesamarbeidet når det fungerer godt og når det ikke fungerer godt?

Design og metode

Evalueringstudien hadde et beskrivende og eksplorativt design. Evalueringen var formativ, deltakerorientert, prosessorientert og summativ. Kvalitative forskningsintervju ble gjennomført med tolv deltakere, der fem ble intervjuet to ganger. Tre flerstegs fokusgruppeintervju ble gjennomført med ni deltakere i prosjektgruppa, og det ble gjennomført deltakende observasjon ved åtte møter i prosjektgruppa. Datamaterialet ble analysert ved hjelp av kvalitativ innholdsanalyse.

Funn

Deltakerne ga uttrykk for lettelse og glede over å få egen bolig. Det var viktig å klare hverdagen selv og utvikle et liv preget av selvstendighet, frihet og mestring. De opplevde å ha fått sitt eget sted der de kunne bestemme selv, ha et privatliv, føle seg hjemme, gjøre det hjemlig og gjenoppta fritidssystemer. Å bo under samme tak med andre ga en opplevelse av fellesskap og bidro til at de tok ansvar for fellesskapet. Men fellesskapet kunne også gi en opplevelse av utrygghet, spesielt knyttet til rus. Å bo i egen bolig gjorde det lettere å ha kontakt med familie og venner. Dessuten var det viktig å ha noe meningsfullt å gjøre. Å ha egen bolig ga en opplevelse av større mentalt overskudd. Prosjektleders oppfølging ble beskrevet som nær, tilgjengelig og løsningsorientert. Deltakerne hadde både gode og dårlige erfaringer med oppfølgingen knyttet til arbeid og skole, og de hadde ulike behov for oppfølging etter innflytting i boligen.

Prosjektgruppa var opptatt av felles mål og faglig forståelse i sitt tverrfaglige samarbeid. Gjennom arbeidet ble de godt kjent og utviklet et fellesskap. De beskrev en klar ansvarsfordeling og god ledelse av gruppa. Åpenhet for ulike meninger ble vektlagt. De framhevet at de fikk løst en rekke saker knyttet til deltakerne, blant annet på grunn av myndighet til å foreta beslutninger.

Konklusjon

Det er forskningsmessig grunnlag for å konkludere med at prosjekt God Start har hatt en betydelig helsefremmende effekt i deltakernes liv. Egen bolig og aktiviteter på dagtid som arbeid eller skole, har bidratt til mestring, økt funksjonsevne og opplevelse av sosialt fellesskap og støtte for deltakerne. De har fått bedre levevilkår og en mer aktiv og meningsfull hverdag. Funnene dokumenter at å bo godt og trygt, kan sette unge mennesker i stand til å ta fatt på oppgaver som gir økt helse og livskvalitet. De har fått større selvråderett over eget liv med egen bolig. De har startet en viktig prosess i retning av å utvikle sin selvstendighet og identitet som voksen. Konkrete utfordringer i deres nye livssituasjon dokumenterer fortsatt behov for støtte og oppfølging over tid av personer de kjenner og er trygge på.

Prosjektleder og prosjektgruppa hadde et fruktbart tverrfaglig samarbeid som bidro til at deltakerne fikk et bedre liv. Prosjektleder hadde en avgjørende betydning for at prosjektet ble vellykket. Hans kontinuitet i oppfølgingen av deltakerne underveis i prosjektet og i videreføringen etterpå. Hans engasjement i de unges situasjon, hans tilstedeværelse og fokus på deres ressurser var et viktig bidrag til at de fleste deltakerne opplevde at de fikk en ny og god start til å etablere seg på egenhånd og prøve seg ut i voksenlivet.

Ellen Andvig

Senter for psykisk helse og rus, Fakultet for helsevitenskap, Høgskolen i Buskerud og Vestfold.

Senter for psykisk helse og rus (SFPR), Fakultet for helsevitenskap ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold arbeider for å utvikle et solid forskningsmiljø i samarbeid med personer med brukererfaring, pårøndererfaring, klinisk erfaring, forskere og beslutningstakere. Senteret ønsker å bidra til styrking og utvikling av den nasjonale og internasjonale kunnskapen innen psykisk helse og rus med særlig vekt på fem områder; (1) Personers erfaringer med psykiske helseproblemer og hva som hjelper, (2) Person- og kontekstsentrerte tilnæringer, (3) Familie- og nettverksperspektiver, (4) Helsetjenesteorganisering, utøvelse og effektivitet og (5) Aksjonsrettet forskning, særlig brukerinvolvert forskning og handlingsorientert forskningssamarbeid i kliniske praksiser. I tillegg driver senteret en rådgivende og konsultativ funksjon overfor kommuner, brukerorganisasjoner, helseforetak og myndigheter. Bidrar til utvikling og gjennomføring av utdanning og kompetanseutvikling. Er en hospiteringsarena for gjesteforskere og samarbeidspartnere, samt bidrar til å styrke forskerkompetansen ved avdeling for helsefag, HBV. Forskningen ved senteret vektlegger kontekst i forståelsen av psykisk helse og psykiske helseproblemer, og for utøvelsen av psykisk helsearbeid. Lokalmiljøet er konteksten for hvor psykisk helsearbeid skal utvikles. Sentrale områder er arbeid, bolig, skole, fritid, lokalmiljø og de sosiale og materielle livsbetingelsene. Folkehelseperspektivet med vekt på å fremme helse og sosialt liv på individ-, gruppe og samfunnsnivå, gjennom velvære og velferd, har også grunnleggende betydning for personers psykiske helse og i psykisk helsearbeid. Forskningen ved Senter for psykisk helse og rus skal også synliggjøre at de sammenhenger og situasjoner der folk lever og bor kan bidra til å lindre eller å forsterke psykiske helseproblemer, så vel som at det sosiale og kulturelle mangfoldet kan støtte psykisk helse og bedring. Senteret legger stor vekt på tverrfaglighet og brukerinvolvering i prosjektutvikling og gjennomføring. Senteret har kompetanse innen kvalitative, kvantitative og triangulerende og blandede metodologier.

Prosjektnummer	94806. «Å prøve seg ut i voksenlivet» En forskningsbasert evaluering.
Virksomhetsnavn	Senter for psykisk helse og rus, Fakultet for Helsevitenskap, Høgskolen i Buskerud og Vestfold, Postboks 7053, 3007 Drammen.
Besøksadresse	Papirbredden - Drammen kunnskapspark Grønland 58, 3045 Drammen.
Telefon og fax	32 20 64 00 - 32 20 64 10
E-post og kontaktperson	Professor Stian Biong, leder av SFPR: stian.biong@hbv.no – tlf. 95 21 54 98.
Hjemmeside	http://www.hbv.no/forskning/sentra/psykisk-helse-og-rus/

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1. Innledning og bakgrunn.....	8
1.1 Etablering av Prosjekt God Start.....	8
1.2 Organisering av Prosjekt God Start.....	8
1.3 Deltakerne i Prosjekt God Start.....	9
1.4 Gjennomføring av prosjekt God Start.....	10
1.5 Videreføring av arbeidet etter prosjektets avslutning.....	11
1.6 Helse- og sosialpolitisk bakgrunn.....	12
1.7 Forskningsevalueringens teoretiske tilnærming.....	14
1.8 Tidligere forskning om oppfølging av utsatt ungdom.....	15
1.9 Evalueringens hensikt, problemstilling og forskningsspørsmål.....	16
Kapittel 2 Metodiske beskrivelser av den forskningsbaserte evalueringen.....	17
2.1 Organisering av evalueringsstudien.....	17
2.2 Gjennomføring av evalueringsstudien.....	17
2.3 Evalueringsdesign.....	17
2.4 Metoder for dataskaping.....	18
2.5 Analyse av data.....	20
2.6 Forskningsetiske refleksjoner.....	20
Kapittel 3. Presentasjon av funn fra intervjuer med deltakerne.....	22
3.1 Glede og lettelse over å få egen bolig.....	22
3.2 Å klare hverdagen selv.....	22
3.3 Å ha sitt eget sted.....	24
3.4 Å bo under samme tak.....	25
3.5 Kontakt med familie og venner.....	27
3.6 Å ha noe meningsfullt å gjøre.....	28
3.7 Større mentalt overskudd.....	29
3.8 Behov for oppfølging.....	30
3.9 Oppsummering av funn fra deltakerne.....	33
Kapittel 4 Drøfting av deltakernes erfaringer med egen bolig og med prosjektet.....	35
4.1 Å bo godt og trygt.....	35
4.2 Helsegevinst og helsefremmende aspekter.....	37
4.3 Behov for helhetlig oppfølging.....	39
Kapittel 5. Presentasjon av funn fra prosjektgruppas arbeid.....	42

5.1 Felles mål og faglig forståelse.....	42
5.2 Kjennskap til hverandre og til systemet	43
5.3 Ansvarsfordeling og ledelse	44
5.4 Åpenhet for ulike meninger.....	44
5.5 Å få ting gjort	45
Kapittel 6. Drøfting av funn fra prosjektgruppas arbeid	46
6.1 Evne til samarbeid.....	46
6.2 Mestrings- og uavhengighetsfokus	47
Kapittel 7 Konklusjoner og implikasjoner for praksis	49
Litteratur.....	51
Vedlegg 1-5	

Kapittel 1. Innledning og bakgrunn

1.1 Etablering av Prosjekt God Start

Nøtterøy kommune etablerte prosjekt God Start som et treårig prosjekt fra 1. juli 2010 til 31. juni 2013. Prosjektet skulle fokusere på å gi utsatt ungdom tilbud om bolig og oppfølging og fikk følgende mandat ved oppstarten:

Prosjektet skal identifisere og gi tilbud til utsatte ungdommer som er på vei inn i egen bolig. De skal sikres en bolig av god kvalitet og gis en type oppfølging som gjør at de klarer å etablere seg i en normal voksentilværelse der de er selvhjulpne. I løpet av tre år skal ungdommen bo i egen leid eller eid bolig, og være etablert i et utdanningsforløp eller ha en tilknytning til arbeidslivet. For å sikre en best mulig base for ungdommene, er det nødvendig at det i tillegg arbeides med å etablere prososiale nettverk rundt hver enkelt. I dette arbeidet vil arbeid med ungdommens fritid være sentralt. Eksisterende tiltak som Fritid med bistand vil være en nyttig ressurs i arbeidet med å finne gode fritidsaktiviteter til ungdommene (Nøtterøy kommune 2012, s. 17).

Bakgrunnen for etableringen var at Husbanken og Bufetat ønsket å stimulere kommuner til å lage gode tiltak for denne gruppen ungdom. Kommunen fikk kompetansetilskudd fra Husbanken til å dekke en prosjektlederstilling og midler til forskningsbasert evaluering av prosjektet.

Barneverntjenesten i Nøtterøy hadde gjennom flere år plassert ungdom i ulike boformer som hybel med tilsyn eller i egen bolig med oppfølging av barneverntjenesten. Man hadde erfaring med å skaffe boliger gjennom det ordinære leiemarkedet der barneverntjenesten ga helt eller delvis tilskudd til husleie og oppholdsutgifter. Barneverntjenestens plikt til å følge opp ungdom etter fylte atten år blir stadig understreket av sentrale myndigheter. Tjenestekontoret i kommunen og Ressurssenter for mennesker med utviklingsmuligheter (RMU) hadde behov for å tilby ungdom en bolig der de kunne få oppfølging fra kommunen.

1.2 Organisering av Prosjekt God Start

Prosjekt God Start ble vedtatt i kommunestyret i Nøtterøy kommune med kommunaldirektøren som prosjekteier. Jan Torsøe var prosjektleder i halv stilling, lønnet gjennom prosjektmidler og eneste ansatte i prosjektet.

Prosjektets styringsgruppe besto av kommunaldirektør, prosjektleder, fagteamleder i Bufetat, eiendomssjef, leder for NAV, leder for RMU, leder for tjenestekontoret, leder for barnevernet,

leder for ASVO og en observatør fra Husbanken. For øvrig var prosjektet organisert med en tverrfaglig sammensatt prosjektgruppe. Prosjektgruppa besto av ni deltakere som kom fra ulike fagfelt og etater, i tillegg til prosjektleder. Følgende tjenester var representert i prosjektgruppa:

- Boligsosialt team / Boligkontoret Nøtterøy
- Barneverntjenesten Nøtterøy
- NAV Nøtterøy
- ASVO Nøtterøy (privat utføringsbedrift eid av Nøtterøy kommune). ASVO står for arbeid, service, vekst og opplæring
- RMU
- Psykisk helse- og rusteam Nøtterøy
- Næringssjefen i Nøtterøy
- Oppfølgingstjenesten i Vestfold Fylkeskommune (OT)

1.3 Deltakerne i Prosjekt God Start

Kriterier for å bli med i prosjektet var at deltakerne kunne defineres som utsatt ungdom, og at de var i behov av veiledning og bistand på vei til egen bolig, samt at de var i behov av oppfølging knyttet til skole/utdanning, arbeid eller fritid. Enslige mindreårige flyktninger og ungdom som hadde mottatt hjelp etter lov om sosiale tjenester kunne også inkluderes.

Henvendelser om aktuelle deltakere kom fra Oppfølgingstjenesten i fylkeskommunen, fra tjenestekontoret, fra barnevernet, fra ASVO, fra spesialisthelsetjenesten ved barne – og ungdomspsykiatrisk avdeling (BUPA) og fra Ungdomshuset på Nøtterøy. De aktuelle ungdommene ble invitert til et første avklaringsmøte, enten sammen med prosjektleder alene eller sammen med prosjektleder og aktuelle pårørende/nettverk. Som regel hadde skriftlig informasjon om prosjektet gått ut i forveien, eller de mottok dette i møtet.

Til sammen var sju unge kvinner og fjorten unge menn i kontakt med prosjekt God Start i prosjektperioden. De var alle født mellom 1990 og 1995. Ca 40% hadde vært tilknyttet barnevernet i form av fosterhjem eller institusjonsopphold. En deltaker var enslig mindreårig flyktning. Mange strevde med ustabile forhold i foreldrehjemmet som rus, psykiske helseproblemer, kriminalitet, krangel og bråk. Noen av deltakerne som bodde hjemme hos mor eller far, opplevde stadig å bli kastet ut hjemmefra. Flere sov midlertid hos venner og bekjente. De fleste hadde ulike former for psykiske helseproblemer og / eller rusproblemer.

De psykiske plagene dreide seg om konsentrasjonsvansker, sosial angst, søvnproblemer, ADHD, depresjon og utmattelse.

1.4 Gjennomføring av prosjekt God Start

Prosjektleder hadde ansvar for å identifisere tilbud til ungdommene og legge til rette for og samordne ulike tiltak innen arbeid, skole, fritid og bolig for hver enkelt. Utarbeiding av individuelle planer og ansvarsgrupper rundt den enkelte deltaker inngikk i den vanlige praksisen til aktuelle instanser i kommune / spesialisthelsetjeneste etc. Prosjektleders arbeid gikk ut på å etablere ulike arbeidsplasser/praksisplasser for ungdommene ved å kontakte ledere ved aktuelle bedrifter og offentlige virksomheter. Han samarbeidet med OT, tjenestekontoret, barnevernet, ASVO og BUPA. I tillegg hadde han kontakt med Ung Info i Farmandstredet og Ungdomshuset på Borgheim. Prosjektleder deltok i ansvarsgruppemøter med deltakere som hadde det, deres hjelpere og pårørende. Han samarbeidet med deltakerne, deres pårørende og øvrige nettverk for å finne et arbeidstilbud som kunne passe for den enkelte deltaker. I et par saker resulterte dette i at den unge selv fant seg praksisplass i det private næringslivet i samarbeid med pårørende. Når det ble funnet en arbeidsplass / praksisplass som kunne være relevant, ble det etablert kontakt mellom deltaker og arbeidsplassen. Det ble avklart om arbeidsplassen var aktuell, og deltaker fikk veiledning i å utarbeide sin egen CV.

I november 2011 ble det søkt om rammetillatelse/byggetillatelse for ti leiligheter i Nygårdveien på Borgheim, ni leiligheter til deltakere og en fellesleilighet til møter og arrangementer for beboerne og kontor for ansatte. Fem leiligheter var på 56 m² og fire på 36 m². Prosjektleder hadde ansvar for å følge saksgangen og beslutningene i byggeprosessen. Stiftelsen Bolig 90 (www.Bolig90.no) ble eier av bygningene. OBOS var teknisk prosjektleder og forretningsfører. Boligene var innflyttingsklare i slutten av oktober 2013.

I prosjektperioden ble det holdt jevnlig møter i prosjektgruppa. De ble stort sett holdt en gang i måneden, ca. åtte, ni møter i året à en og en halv times varighet. Møtene fokuserte på den enkelte unges situasjon, utvikling og utfordringer og på hvordan gruppa kunne samarbeide om hans eller hennes situasjon knyttet til bolig, skole og arbeid. I tillegg drøftet deltakerne faglige spørsmål og utfordringer knyttet til utviklingen av prosjektet og videreføring etter prosjektslutt.

I 2013 ble det gjennomført fire fellesmøter med ti deltakere som var interessert i å flytte inn i Nygårdveien, prosjektleder, representanten fra NAV og leder av byggeprosjektet. Møtene fant sted i kontorlokaler på byggeplassen. Her fikk deltakerne informasjon om framdriften i byggingen, de fikk se tegninger, ta stilling til utvendig fargeforslag og diskutere husordensregler. På møtet i august 2013 fikk de omvisning i det uferdige bygget. Dessuten ble husleie, valg av type leilighet og assistanse til søking av bostøtte fokusert.

De fleste ungdommer som var i kontakt med God Start, fikk hjelp til å komme på arbeidsavklaringspenger, få en praksisplass, komme inn i eller fortsette et skoleopplegg eller finne egen jobb. Noen av ungdommene fikk praksisplass i Nøtterøy kommune med arbeid innen gartnervirksomhet, barnehage og kantine. Andre fikk plass på Tunet, et dagsenter med ulike aktiviteter i regi av RMU. Av de tjue ungdommene, fikk fjorten hjelp til å skaffe seg fast bolig. En flyttet inn i bofellesskap gjennom det private boligmarkedet, en fikk bolig gjennom privat utleier og en fikk bolig i et kommunalt borettslag. Noen fikk hjelp av prosjektleder til å komme i poliklinisk behandling i spesialisthelsetjenesten for sine psykiske vansker og/eller rusproblemer. Ti ungdommer flyttet inn de nye boligene i Nygårdveien i november 2013. Her kunne de bo i tre år framover. I april 2014 var åtte av de ti i arbeid, hadde praksisplass eller gikk på skole. To var i behandling i spesialisthelsetjenesten.

1.5 Videreføring av arbeidet etter prosjektets avslutning

Prosjektet God Start ble formelt avsluttet i 31. juni 2013. Erfaringene med prosjektgruppas arbeid førte til at kommunen etablerte et tverrfaglig ungdomsteam ved nyttår 2014. Det nye ungdomsteamet skulle ha de samme funksjonene som prosjektgruppa hadde hatt, men med bredere representasjon.

Etter prosjektslutt gikk prosjektleder tilbake i full stilling som leder av Boligsosialt team. Han skulle opprettholde den nære kontakten til deltakerne innen rammen av denne stillingen og ha tilhold i fellesleiligheten i Nygårdveien ved behov når deltakerne flyttet inn. Men på samme tid som boligen var klar for innflytting i november 2013, ble prosjektleder langtidssykemeldt. Han kunne ikke følge opp deltakerne videre, og en ansatt fra Boligkontoret kom inn som erstatning. Deltakerne fikk tilbud om telefonkontakt ved behov med den nye personen, og det ble gjennomført månedlige fellesmøter med deltakerne. I mars 2014 kom den tidligere prosjektlederen tilbake og kunne gjenoppta oppfølgingen av deltakerne. I mars 2014 ble også

en ansatt fra ASVO knyttet til oppfølgingen i 100% stilling. Hun skulle ha base i Nygårdveien og veilede deltakerne med arbeid, utdanning og annen aktivitet. Hensikten var å utvikle arbeidsrettede tilbud, individuelt og/eller i gruppe. En annen hensikt var å stimulere til at deltakerne fikk økt kompetanse på arbeid, utdanning, helse og aktivitet.

1.6 Helse- og sosialpolitisk bakgrunn

Prosjektet God Start rettet seg inn mot såkalt utsatt ungdom. Med utsatt ungdom menes

unge mennesker som har vansker med skole, arbeid og sosiale ferdigheter, og med det følger også problemer med å etablere seg på boligmarkedet. Det kan være større eller mindre utfordringer med dagliglivets gjøremål, og dette har ofte sammenheng med psykososiale vansker/psykiske vansker, noen ganger kombinert med begynnende ruslidelse (Nøtterøy kommune, 2012 s. 28).

I NOU 2009:22 «Det du gjør, gjør det helt» defineres utsatt ungdom som unge med sammensatte vansker og problemer, og som over tid har behov for tjenester og tilbud fra minst to instanser. NOU'en peker på at utsatt ungdom kan ha svært forskjellig bakgrunn og svært ulike behov. Det kan dreie seg om unge med lærevansker, atferdsproblemer, psykiske vansker, fysiske og psykiske funksjonsnedsettelse eller rusproblematikk og personer som har vært utsatt for omsorgssvikt eller vold, m.m.

Ungdom som har vært under barnevernets omsorg, viser seg å være i en sårbar situasjon. Overgangen fra barnevernets omsorg til selvstendig voksenliv og /eller ikke planlagte utflyttinger fra barndomshjemmet, fører til at noen kommer i en utsatt posisjon i ung alder. Uten støtte fra trygge voksenpersoner kan bostedsløshet bli resultatet (NOU 2011:15). En longitudinell studie om barneverns klienter i Norge viste at de opplevde langt større utfordringer som voksne, enn befolkningen for øvrig (Kristofersen 2009). Bare 34 prosent hadde fullført videregående opplæring, 8 prosent mottok uførepensjon, og 40 prosent hadde vært registrert som arbeidsledige i mer enn et år. Studien viste også at barnevernsungdom som fikk ettervern, klarte seg bedre i voksen alder enn de som ikke fikk det.

Frønes & Strømme (2010) peker på at utsatt ungdom også er utsatt for marginalisering. Forfatterne forstår marginalisering som en prosess som innebærer risiko for å bli varig ekskludert fra grunnleggende samfunnsarenaer, og de framhever utdanning og arbeidsliv som sentrale inkluderingsområder i dagens samfunn. Manglende deltakelse på disse arenaene kan,

ifølge forfatterne, føre til at de unge mister eller ikke erverver seg viktige rettigheter og muligheter for samfunnsdeltakelse.

Bolig og boevne er grunnleggende for å kunne fungere i samfunnet. Dersom en mangler bolig, står en også i fare for å falle utenfor utdanning, yrkesliv og sosiale aktiviteter. NOU'en Rom for alle (2011:15) poengterer at det er bekymringsfullt at flere unge blir bostedsløse i Norge. I 2008 var en av fire bostedsløse under 24 år. Det framheves at det er særlig de mindre kommunene som andelsmessig har flest unge bostedsløse. Over halvparten av de bostedsløse unge er avhengig av rusmidler, og 25 % har et udekket behov for oppfølging i bolig.

I stortingsmeldingen Se meg! (2011-2012) blir det poengtert at veien inn i rusproblemer henger sammen med sosioøkonomiske faktorer som inntekt, utdanning og arbeid.

Stortingsmeldingen framhever forebygging og tidlig innsats knyttet til rusproblemer hos unge. Det pekes på at tjenestene må komme tidligere inn, henge bedre sammen og bygges tettere opp rundt den som trenger hjelp. Tiltak for å sikre økt og bedre samhandling vektlegges.

NAV- rapporten om fattigdom og levekår (Langeland mfl. 2014) rapporterer om en gradvis økning de siste årene i antall unge og unge voksne som blir stående utenfor arbeidsmarkedet på grunn av psykiske lidelser. Blant unge og unge voksne som mottar helserelevante ytelser, er det mange som ikke har arbeidserfaring, og som har falt ut av utdanningssystemet på grunn av psykiske lidelser og plager. Manglende fullføring av videregående skole gir en betydelig risiko for framtidig utenforskap. De som ikke fullfører, er overrepresentert blant mottakere av offentlige ytelser. Blant 25-29 åringene med uførepensjon har halvparten en psykisk lidelse som årsak til uførhet (Langeland mfl. 2014). Tall fra Ungdata-undersøkelsen, med informasjon fra 40000 ungdomsskoleelever, viser at i overkant av 10 prosent svarte at de var ganske eller veldig mye plaget av symptomer på depresjon (Barne-ungdoms og familiedirektoratet 2013).

En stor utfordring innen ungdomsarbeidet er å utforme helhetlige tjenestetilbud. Veileder i psykisk helsearbeid for barn og unge (Sosial- og helsedirektoratet 2007) framhever at barn, unge og deres familier skal oppleve tjenestetilbudet som helhetlig og sammenhengende. Det vektlegges at hjelpen skal baseres på tverrfaglig samarbeid om tjenester, på tvers av tjenester, profesjoner og forvaltningsnivåer, både på individ- og tjenestenivå. Å tilby helhetlige

tjenestetilbud vektlegges også i Boligsosial handlingsplan for Nøtterøy kommune (2012-2016) Det framheves at «tjenestene skal være tilpasset brukerens behov, og gjennom samarbeid med bruker, interne og eksterne samarbeidsparter skal det ytes rett tjeneste til rett tid» (s. 28).

Unge med sammensatte behov erfarer imidlertid at tjenestetilbudene ofte er dårlig koordinerte (Ungar mfl. 2012). Tjenestetilbud som er tverretatlige, koordinerte, har kontinuitet over tid og som blir utformet i samarbeid med ungdommene, er nødvendig for å møte deres behov knyttet til vanskelige familieforhold, nærmiljø, skole og andre individuelle utfordringer (Anvik & Gustavsén 2012, Ungar mfl. 2012). Swaran mfl. (2010) undersøkte erfaringer til ungdom med psykiske helseproblemer i England om hvordan de erfarte overgangen fra psykisk helsetjeneste for barn til psykisk helsetjeneste for voksne. Mindre enn 5% erfarte at overgangene var preget av god planlegging, god informasjon på tvers av teamene, samarbeid mellom teamene og kontinuitet i oppfølgingen knyttet til overgangen.

1.7 Forskningsevalueringens teoretiske tilnærming

Forskningsevalueringen (heretter omtalt som evalueringsstudien eller evalueringen) er basert på en helsefremmende teoretisk forståelse. Verdens helseorganisasjon definerer helse som en prosess og en ressurs i hverdagen med tanke på mestring, basert på motivasjon til endring og å kunne gjøre noe selv. Denne forståelsen av helse kom for første gang til uttrykk i Ottawacharteret (Helsedirektoratet 1987). Her forstås helse som et positivt begrep som fremmer sosiale og personlige ressurser så vel som fysisk kapasitet. Helsefremmende arbeid forstås som en prosess som gjør folk i stand til å bedre og bevare sin helse og håndtere helseutfordringer i hverdagen (Antonovsky 1985, Helsedirektoratet 1987). Ottawacharteret framhever å skape støttende miljøer, å styrke innsatsen i lokalsamfunnet og å utvikle personlige ferdigheter som viktige prinsipper i helsefremmende arbeid. WHO (2012) framhever at sosiale, økonomiske og fysiske forhold og forhold som sosial tilhørighet, opplevelse av trygghet og velvære, er sentrale sosiale helsedeterminanter som har direkte påvirkning på helsa vår. Trygge boliger, trygge omgivelser, tilgang til utdanning og tilgjengelige lokale helsetjenester for unge mennesker vil slik sett være viktige helsefremmende ressurser.

Antonovsky (2005) er opptatt av hvordan helsen opprettholdes gjennom opplevelse av sammenheng og kontinuitet i livet. Han forstår opplevelsen av sammenheng som vår generelle

holdning til verden som har en betydelig innvirkning på vår evne til å håndtere og komme styrket ut av kriser som inntreffer. Opplevelsen av sammenheng dreier seg om man opplever tilværelsen som begripelig, håndterbar og meningsfull. En god opplevelse av sammenheng er kjennetegnet av at personen forstår livssituasjonen (begripelighet), har tro på at hun/han har de nødvendige ressurser tilgjengelig til å finne løsninger (håndterbarhet) og opplever utfordringer som motiverende (mening). Menning er følelses- og motivasjonskomponenten og er identifisert som den viktigste. Opplevelsen av sammenheng er nær beslektet med begreper som trygg identitet, opplevelse av kontroll og optimisme (Mæland 2010).

Antonovsky (1985) peker på at mestring styrkes gjennom et samspill mellom personen og omgivelsene, knyttet til f.eks. arbeid, familie, venner og samfunnet for øvrig. Han framholder at økt psykisk helse innebærer å bevege seg langs et kontinuum i retning av kreativ utvikling og vekst, der en bruker sin følelsesmessige energi på en konstruktiv måte, opplever glede og utvikler gjensidige relasjoner til andre. Langeland (2011) framhever at ved å øke bevisstheten om og tilliten til sitt eget potensial om hvilke indre og ytre ressurser en har tilgjengelig og ved gradvis å utvikle evnen til å bruke disse, kan en komme inn i en god sirkel kjennetegnet av et konstruktivt samspill mellom generelle motstandsressurser og opplevelse av sammenheng. Jo høyere grad av motstandsressurser en person og omgivelsene opplever å ha potensielt tilgjengelig og kan anvende, jo bedre opplevelse av sammenheng og høyere grad av helse vil personen oppleve (Antonovsky 2005). Kvaliteten på sosial støtte som nære emosjonelle bånd framheves som spesielt viktig.

1.8 Tidligere forskning om oppfølging av utsatt ungdom

I Buskerudprosjektet, en longitudinell studie av 85 ungdommer med problemer med skoleskulk, rus og kriminalitet, så Helgeland (2007) på hvilke tiltak som var til hjelp. Funnene pekte på at det var viktig å ha gode relasjoner til voksne og venner som kunne være betydningsfulle andre. Et annet sentralt funn var trening i hverdagslivets gjøremål og fritidsaktiviteter. Det ble pekt på betydningen av en systematisk planlagt oppfølging etter utflytting fra fosterhjem eller rusinstitusjon (Helgeland 2007). Thommesen (2008) fant at det viktigst ungdommene trengte, var en person fra hjelpeapparatet som engasjerte seg i dem, som brydde seg om deres hverdagsliv og framtid og som tok ansvar for dem, som en form for ekstra forelder. Helgeland (2007) fant at det var avgjørende med en systematisk planlagt oppfølging av de unge etter utflytting fra fosterhjem eller institusjon til egen bolig.

Taksdal mfl. (2006) peker på at unge som kommer fra barnevernet, møter voksenlivets krav om å skulle klare seg selv med et sårbart utgangspunkt dersom de har et skjørt nettverk. For at de skal lykkes, må de forberedes på overgangen til egen bolig. Avslutningen av barnevernets ansvar må planlegges over tid og skje gradvis. Det samme poengteres av Reime (2008) som framhever at ungdommen må ha noe å flytte ut til som er godt planlagt og organisert.

I rapporten «Ungdom i svevet» (Follesø mfl. 2011) kom det fram at de unge ønsket å bli møtt av voksne som aktivt oppsøkte dem, som forventet noe av dem som de kunne mestre, som hjalp dem å se muligheter, som trodde på deres drømmer og viste at de brydde seg (Follesø mfl. 2011). Ungdom som bodde på institusjon med familiehjem pekte på behov for tilrettelegging for mestring, gode relasjoner til voksne, og mulighet til å kunne påvirke egen hverdag. De ønsket oppfølging inn i voksenlivet når de flyttet for seg selv (Amundsen 2012).

1.9 Evalueringens hensikt, problemstilling og forskningsspørsmål

Den ene hensikten med evalueringsstudien var å undersøke om og eventuelt på hvilken måte oppfølgingen av ungdommene bidro til å etablere en voksentilværelse i egen bolig. Den andre var å undersøke hvordan ansatte i prosjektgruppa samarbeidet om oppfølgingen av ungdommene. Målet var å bidra til kunnskap om disse fenomenene.

Følgende forskningsspørsmål ble formulert (de to første for ungdommene, de to siste for prosjektgruppa):

- *Hvordan beskriver ungdommene sine opplevelser med å etablere seg i egen bolig?*
- *Hva er ungdommenes erfaringer av å delta i prosjektet knyttet til bolig, nettverk, arbeid og fritid?*
- *Hvordan beskriver deltakerne i prosjektgruppa samarbeidet mellom de ulike aktørene rundt den enkelte ungdom?*
- *Hva kjennetegner tjenestesamarbeidet når det fungerer godt og når det ikke fungerer godt?*

Kapittel 2 Metodiske beskrivelser av den forskningsbaserte evalueringen

2.1 Organisering av evalueringsstudien

Evalueringen av prosjektet ble bestilt av prosjektledelsen og styringsgruppen for prosjekt God Start i Nøtterøy kommune. Evalueringen ble gjennomført ved Senter for psykisk helse og rus, Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Prosjektansvarlig har vært dekan Heidi Kapstad og professor Bengt Karlsson. Førstelektor Ellen Andvig har hatt ansvar for å gjennomføre evalueringen i tråd med oppdraget.

2.2 Gjennomføring av evalueringsstudien

Arbeidet med evalueringsstudien startet i oktober 2011 og skulle i første omgang være avsluttet i oktober 2013. Ferdigstillelsen av boligene ble imidlertid utsatt, og ungdommene flyttet først inn i november 2013. Evalueringsperioden ble utvidet fordi det var ønskelig med data om ungdommenes erfaringer med å bo i sine nye leiligheter. Innleveringsfristen for sluttrapporten ble derfor satt til 1. mai 2014.

Evalueringen startet med et oppstartmøte mellom prosjektleder i God Start og Ellen Andvig. Her ble forventninger til evalueringen avstemt og den videre framdriften for evalueringsstudien fastsatt. Deretter ble deltakerne invitert til et møte for å høre deres oppfatning om evalueringsopplegget, få innspill til intervjuguide etc. Hensikten var å involvere dem i utformingen av forskningen, slik at evalueringen kunne bli samarbeidsbasert. Men ingen av dem ønsket å møte. Evalueringsdesign og aktuelle forskningsmetoder ble deretter drøftet i prosjektgruppa. Prosjektgruppa mente at individuelle intervjuer ville være den mest hensiktsmessige metode overfor deltakerne. Prosjektgruppa kom også med innspill til hvordan man best kunne kontakte deltakerne og hva det var viktig å informere dem om i informasjonsbrevet.

2.3 Evalueringsdesign

Evalueringsstudien hadde et beskrivende og eksplorativt design. Den var formativ og deltakerorientert, og den foregikk underveis i prosessen og fram til avslutning av prosjektet. Evalueringen var prosessorientert, fordi den fulgte prosessen i prosjektet, og summativ, fordi

den fokuserte på resultater ved prosjektets slutt (Eriksson & Karlsson 2008). Evalueringen var formativ fordi kunnskapen som ble utviklet underveis gjennom forskningen, ble brakt tilbake til prosjektleder, styringsgruppe og prosjektgruppe. Det ga muligheter til å skape endringer i praktisk gjennomføring av prosjektet. Fokusgruppeintervjuene med prosjektgruppa underveis i prosjektperioden foregikk som granskende samtaler om deres praksis overfor deltakerne i prosjektet. De granskende samtalene ga mulighet til kunnskapsutvikling og læring for de som deltok (Andvig 2014) og var inspirert av tenkningen innen handlingsorientert forskningssamarbeid (Hummelvoll 2006). Evalueringen hadde et deltakerorientert fokus som innebar å ha hovedfokus på deltakernes egen opplevelse og erfaringer med å delta i prosjektet.

2.4 Metoder for dataskaping

Dataskapingen i denne evalueringsstudien ble gjort på tre måter. For det første ble det benyttet individuelle kvalitative intervju med deltakerne. Med denne formen for intervju er man opptatt av å få kunnskap om den enkeltes subjektive opplevelse (Kvale & Brinkmann 2010). Basis for intervjuene var en intervjuguide som er fremstilt i vedlegg 3. Intervjuguiden var tematisk utviklet for å gi deltakerne mulighet til å belyse forhold de selv erfarte som viktige. Intervjuene dreide seg om deltakernes forventninger til å delta i prosjektet og om hvilke erfaringer de hadde med å delta i prosjektet (jfr. forskningsspørsmål 1). I andre runde med intervjuer ble det spesielt fokusert på deltakernes erfaringer med å flytte inn i egen bolig og deres behov for oppfølging knyttet til bolig, nettverk, arbeid og fritid (forskningsspørsmål 2).

Den andre metoden var flerstegs fokusgruppeintervju. Det ble gjennomført tre fokusgruppeintervjuer med deltakerne i prosjektgruppa. Flerstegs fokusgruppeintervjuer karakteriseres av at samme gruppe undersøker et fokusert tema gjennom flere møter. Metoden kan forstås som undersøkende kunnskapsdialoger som fokuserer på erfaringsnært materiale der gruppelemmene oppfordres til å fremme sine synspunkter og til å diskutere og reflektere over dem (Hummelvoll 2008). I fokusgruppene ble det lagt vekt på å skape en åpen og fri stemning som inviterte deltakerne til å fortelle om sine ulike erfaringer, samt å bruke dynamikken i gruppen til å gå i dybden på de temaene som ble diskutert for å få fram nyanser i erfaringene. Hvert fokusgruppeintervju varte i 1,5 time. Basis for intervjuene var en intervjuguide som er fremstilt i vedlegg 4. Intervjuguiden er tematisk utviklet for å gi deltakerne mulighet til å belyse forhold de selv erfarte som viktige i forhold til forskningsspørsmål 3 og 4.

Videre ble metoden deltakende observasjon benyttet (Fangen 2004). Undertegnede ble invitert til å delta i prosjektgruppemøtene for å få større innblikk i gruppas arbeidsmåter og følge prosjektets utvikling. Gruppen ble derfor spurt om tillatelse til å benytte deltakende observasjon med skriving av feltnotater som dataskapingsmetode. Alle gruppedeltakerne samtykket til dette. Hensikten med deltakende observasjon var å få et bredere datagrunnlag med rike beskrivelser som kunne utfylle data fra fokusgruppeintervjuene (Fangen 2004). Deltakende observasjon gir tilgang på data om relasjoner, kontekst og rammebetingelser som ikke like lett lar seg framskaffe på andre måter (Fangen 2004). Da jeg observerte, var blikket rettet mot forhold som kunne belyse forskningsspørsmål 3 og 4. Deltakende observasjon ble gjennomført på åtte prosjektgruppemøter. Inntrykk fra feltnotatene fra hvert møte ble delt med gruppa ved neste møte.

Gjennomføring av intervjuer med deltakerne

I perioden november 2011 til juni 2013 ble første fase med kvalitative intervjuer gjennomført med ti deltakere, fire unge kvinner og seks unge menn. I et intervju ble to deltakere intervjuet sammen. I to intervjuer hadde informantene med seg en kjæreste. I tillegg ble fire foreldre intervjuet, to av disse sammen med sin sønn eller datter. Datamaterialet fra foreldrene er ikke tatt med i rapporten, men benyttet til å understøtte forståelsen av data.

I perioden februar til april 2014, etter innflytting i Nygårdveien, ble andre runde med kvalitative intervjuer gjennomført med sju deltakere, to kvinner og fem menn.

Fem deltakere ble intervjuet to ganger, det vil si i både første og andre fase.

Alle intervjuene varte mellom 30 og 60 minutter. Intervjuene i første fase foregikk der det var praktisk mulig og basert på deltakernes ønsker. Det var på prosjektleders kontor, på et dagsenter, på kafe og i kontorbygget til byggeplassen i Nygårdveien. Intervjuene etter innflytting foregikk enten i deltakernes egne leiligheter eller i fellesleiligheten.

Gjennomføring av fokusgruppeintervjuer med prosjektgruppa

De tre fokusgruppeintervjuene med prosjektgruppa foregikk i perioden januar 2012 til september 2013, med cirka tre kvart års mellomrom. Samtlige deltakere i prosjektgruppa (ni personer) deltok på intervjuene minst en gang, selv om ikke alle kunne møte hver gang. Ved

hvert av de tre fokusgruppene deltok henholdsvis sju, ni og åtte deltakere. Fokusgruppeintervjuene foregikk i Nøtterøy kommunes lokaler.

2.5 Analyse av data

Kvalitativ analyse av individuelle intervjuer

Datamaterialet ble analysert ved bruk av kvalitativ innholdsanalyse etter Graneheim og Lundman (2004). Analyseprosessen foregikk gjennom flere steg. Lydopptakene av intervjuene ble nedskrevet ord for ord. Deretter ble intervjuutskriftene lest flere ganger av forskeren for å få et helhetsbilde av innholdet, samtidig som innholdet ble reflektert mot forskningsspørsmålene. Dette resulterte i at sentrale utsagn ble identifisert, markert og sortert i grupper med likartet innhold. Gruppene ble fortettet til meningsbærende enheter som fremdeles var nær den opprinnelige teksten, det manifeste innholdet. De meningsbærende enhetene ble abstrahert til åtte temaer som ble eksemplifisert med tekst basert på utsagn fra informantene.

Kvalitativ analyse av fokusgruppeintervjuene

Lydopptakene av fokusgruppeintervjuene ble nedskrevet ord for ord. Analysearbeidet startet ved at forskeren leste det første intervjuet flere ganger. Sentrale begrep og analytiske spor i intervjuet ble identifisert og nye spørsmål til neste fokusgruppeintervju ble klarlagt (Hummelvoll 2008). Denne foreløpige analysen ble presentert for prosjektgruppa før neste fokusgruppeintervju, slik at de kunne reflektere over teamene før neste fokusgruppe (Hummelvoll 2008). Dette ble gjort på samme måte med intervju nummer to.

I analysen av materialet som helhet, ble det benyttet samme framgangsmåte som beskrevet under analyse av de individuelle intervjuene. Feltnotatene fra deltakende observasjon i prosjektgruppa ble inkludert i analysen og bidro til utdypet forståelse. Den endelige analysen ble presentert og diskutert med prosjektgruppa.

2.6 Forskningsetiske refleksjoner

Studien ble meldt inn og godkjent av personvernombudet for forskning, Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste (NSD) (vedlegg 5). Alle deltakerne ble informert om studiens bakgrunn og hensikt via det skriftlige informasjonsmaterialet (vedlegg 1 og 2) og gjennom muntlig informasjon fra prosjektleder. Det ble redegjort for hva det innebar å være med i studien, at deltakelse var frivillig basert og at de kunne trekke seg på ethvert tidspunkt og be om at deres opplysninger ble slettet. Det ble innhentet skriftlig samtykke til deltakelse

fra informantene (vedlegg 1 og 2). Rapporten er skrevet på en måte som ivaretar deltakernes anonymitet. Det ble informert om at data fra studien vil bli slettet ved prosjektslutt, og at evalueringsstudien var finansiert av Husbanken.

Gitt den valgte rekrutteringsprosedyren, ble det sterkt vektlagt at deltagelse var frivillig og at å avstå ikke ville få noen konsekvenser for deltagelse i prosjekt God Start. Til tross for dette, kan en ikke utelukke at noen har følt seg forpliktet til å delta, men det fremkom ikke ytringer eller annen kommunikasjon som kunne tyde på dette.

Kapittel 3. Presentasjon av funn fra intervjuer med deltakerne

Analysen av datamaterialet fra deltakerne resulterte i åtte tema. De åtte temaene var: Glede og lettelse over å få egen bolig, Å klare hverdagen selv, Å ha sitt eget sted, Å bo under samme tak, Kontakt med familie og venner, Å ha noe meningsfullt å gjøre, Større mentalt overskudd og Behov for oppfølging.

3.1 Glede og lettelse over å få egen bolig

Før innflytting gledet deltakerne seg til å få sin egen bolig, og de så fram til å flytte hjemmefra. Alle var tilfreds med å ha fått bli med i prosjektet, og noen følte seg utvalgt: «Ikke alle får et sånt tilbud, jeg er heldig. Dette er bedre enn å skulle finne leilighet på egen hånd».

Etter innflytting ga de uttrykk for glede, tilfredshet og lettelse. En sa det slik: «å flytte inn her og vite at jeg er trygg i tre år er en veldig lettelse». En annen ga sågar uttrykk for en opplevelse av at alle problemer løste seg:

Hele livet mitt ble satt på riktig kjøll i det jeg flytta inn i den leiligheten. Det var på en måte det eneste store problemet i mitt liv. Det var å flytte, for jeg kunne ikke bo hjemme lenger. Ikke sant. Og da.. så fort det ble ordna, så har jo alt bare vært å leve i sus og dus, liksom. Det har ikke vært et eneste problem som har oppstått etter det. Og det er det som er så fryktelig deilig.

Flere tok opp at de var fornøyd med beliggenheten på boligen, at den lå sentralt, rett ved busstopp og med ti minutter å gå til kommunesenteret og butikker.

3.2 Å klare hverdagen selv

Dette temaet handler om drømmen om å leve et selvstendig liv, om opplevelse av frihet og mestring og om å ha kontroll på egen økonomi.

De fleste hadde mange ønsker og håp om å skulle klare hverdagen på egen hånd, og de fortalte om forventninger til å leve et selvstendig liv i den nye boligen. En sa det slik:

Da kan jeg være mer selvstendig og prøve å bli en voksen person. Da må jeg klare hverdagen selv, vaske klær, lage mat og ikke ha mamma til å gjøre tingene for meg. (...) Men jeg kommer til å savne katten..

En deltaker var for eksempel svært opptatt av å framstå som selvhjulpen når det gjaldt å forberede og gjennomføre innflyttingen:

Jeg har aldri hatt noe med noen her å gjøre (ansatte i kommunen) angående hvitevarer og sånn. Det har jeg skaffa selv. Og alt av møbler og alle sånne ting har jeg skaffet selv og sørga for bostøtte og søknader og alt mulig som skal være, det har jeg tatt hånd om selv. Jeg gidder ikke gå til noen andre.

Andre som hadde hatt et vanskelig forhold til foreldrene, pekte på at de gledet seg til å komme vekk fra hjemmefra. De så fram til friheten ved å skulle leve sitt eget liv slik de selv ønsket, gjøre ting på sin måte og «prøve seg ut i voksenlivet». Som en så poetisk uttrykte det:

Jeg vil vekk (hjemmefra). Jeg vil være fri som fuglen, jeg vil fly hvor jeg vil, jeg vil gjøre hva jeg vil. Jeg vil oppleve skumle ting, farlige ting, leve livet.

Flere trakk fram mestringsopplevelser ved å skulle klare seg selv:

Jeg liker friheten og føler meg selvstendig her i leiligheten. Men ingenting gjør seg selv, jeg føler meg flink når jeg rydder og lager middag, da får jeg mestringsfølelse når andre sier det er fint her.

En annen fortalte:

Jeg må passe på at jeg klarer meg selv. Det er kjempeviktig. For da føler du mestring, at du klarer dette her. Du trenger ikke ha faren din. Og du trenger ikke at han skal stå og rope «Pell deg opp!» Når du bor hjemme så blir det sånn «du må gjøre det, du må gjøre det». Da kan du ikke gjøre dine egne valg.

Mange var også opptatt av at å klare hverdagen selv, også innebar å ha kontroll på egen økonomi. Deltakerne var opptatt av egen økonomi både i forkant og etterkant av innflyttingen, og de lurte på om de kom til å ha råd til å bo i Nygårdveien. Det var for eksempel viktig for dem å vite hva husleia kom til å bli i god tid, slik at de kunne vurdere muligheten for å spare opp penger og planlegge innkjøp av møbler etc. Noen var svært misfornøyde med at de ikke fikk greie på hva husleia ville bli, før et par måneder før innflytting.

Etter innflytting kom det fram synspunkter om at det var dyrt å bo alene og dekke løpende utgifter, mens andre var tilfreds med det de hadde å klare seg for. En kunne fortelle at han hadde lært å bli sparsommelig og økonomisk bevisst etter å ha flyttet inn i leiligheten. Han delte sine erfaringer om hvordan han fikk pengene til å strekke til:

Jeg har blitt økonomisk, bare rett og slett av å gå igjennom regninger og se hvor mye jeg har å betale i måneden og hvor mye jeg sitter igjen med. Så legger jeg av det, så ser jeg hvor mye jeg kan spare og hvor mye jeg kan bruke. Så legger jeg det ut derfra. Så det er egentlig ikke så vanskelig å være økonomisk. Må ikke kjøpe altfor mye dyr mat, og ikke spise altfor mye junkfood. (..) Det er vel det at jeg sitter igjen med veldig

lite, og jeg lever på det jeg kan, men jeg gjør så godt jeg kan for å få det til å trille rundt.

3.3 Å ha sitt eget sted

Å ha sitt eget sted dreide seg om å bestemme selv, å ha et privatliv, et sted man kunne ha egne ting og egne møbler og et sted man kunne føle seg hjemme og gjøre det hjemlig.

Flere la vekt på hvor viktig det var å få muligheten til å bestemme selv i eget hjem:

Det er fint å vite at det er mitt eget, – et eget sted jeg kan være, og at jeg kan bestemme. Jeg kan bestemme hvem som kommer inn og hvem som skal ut, og da føler jeg at det er mitt hjem.

Det ble også pekt på betydningen av å kunne ha et privatliv, som en sa: «Jeg trenger litt privatliv og et eget sted». Flere opplevde at den nye leiligheten var blitt et sted de følte seg hjemme, der de kunne slå seg til ro og slappe av. «Her kan jeg kule helt ned og spille musikk, hvile og slappe av, her kan jeg være hjemme».

Betydningen av å ha sitt eget sted der man kunne ha sine egne ting, ble også vektlagt: «Det blir greit å komme litt mer.. ha tingene mine, ha system, alt mulig, ha god plass da». Mange var også opptatt av innredning og møblering i leiligheten. En drømte for eksempel i forkant av innflyttingen om innredning med lyse farger, vinduer som slapp inn lys og et ønske om «enkel, økonomisk møblering». For å illustrere det motsatte, fortalte han at han ikke ville ha elghorn på veggen. Etter innflytting poengterte andre at det viktigste var senga og en god TV eller musikkanlegget og pc'n. En fortalte om et bilde han hadde på veggen, som det mest betydningsfulle han hadde i den nye leiligheten. Bildet hjalp ham å holde håpet oppe om jobben han drømte om.

Andre fortalte om møbler de hadde fått fra foreldrehjemmet eller fra annen familie, og noen hadde hatt møbler på lager i lengre tid før innflytting.

Jeg har jo hatt tid, da! Samle opp, og. Det var det som var mest deilig med å få sin egen leilighet. For alt som har vært mitt da, av personlige eiendeler, har ligget i esker i kjelleren hos mamma. Det var først da jeg begynte å lete etter passet mitt at det gikk opp for meg at jeg hadde noe som var mitt.

Mange var opptatt av å gjøre det hjemlig og koselig rundt seg. En hadde rukket å ommøblere ti ganger. Flere var opptatt av å ha det rent og ryddig i leiligheten, og de la vekt på at endelig kunne de selv sette standarden. Dessuten var det viktig å kunne tilberede sin egen mat. De

trakk fram det positive i å ha fått eget kjøkken og kunne lage «ordentlig middag fra bunnen av».

Å ha sitt eget sted ga deltakerne muligheter til å ta opp igjen hobbyer og fritidsaktiviteter som det hadde vært vanskelig å ivareta under dårlige og ustabile boforhold. Trening, jogging, sportsfisking, hestepass og husdyr ble trukket fram som aktiviteter som var blitt gjenopptatt. Både katt, kanin og ildere var representert blant husdyrene. Eierne fortalte med omsorg og innlevelse om dyra sine og om hvor viktige de var i deres nye liv.

Noen hadde imidlertid dårlige assosiasjoner knyttet til begrepet 'hjem.' De fortalte om vanskelige livsforhold før innflytting med mye stress og uro uten muligheter til verken å tenke over livet eller planlegge framover. De hadde et problematisk forhold til foreldrehjemmet og forbandt hjemmet kun med bråk. En beskrev det slik:

Så har jeg egentlig alltid ikke villet hjem! Hatt litt sånn.. hjemme blir det bråk, hjemme blir det bare styr, orker ikke, og det har vært slitsomt å dra hjem da. Men her er det ... her bestemmer jeg, så det blir ikke slitsomt hvis jeg ikke vil at det skal bli det!

Det ble også gitt uttrykk for at det kunne være vanskelig å finne roen i den nye boligen. En opplevde det utfordrende å være alene og fortsatte å sove mange forskjellige steder:

Dette er jo hjemmet mitt, men jeg bor flere steder, på en måte. Jeg bor litt over alt jeg, skjønner du. Jeg bor her, jeg bor hos mamma, jeg bor hos søstera mi, jeg bor hos faren min, jeg bor hos bestekompisen min.

3.4 Å bo under samme tak

Dette temaet dreide seg om fellesskap med andre beboere, å ta ansvar for fellesskapet og utrygghet ved å bo mange sammen.

Deltakerne var opptatt av at boformen der alle bodde under samme tak, ga muligheter for fellesskap dem imellom. Noen så dette fellesskapet som svært positivt. For eksempel opplevde en av deltakerne at det nærmest var som å flytte inn i et bofellesskap fordi han kjente de fleste andre som var flyttet inn:

Det er nesten ikke som jeg bor i en leilighet, da, på grunn av det at jeg kjenner åtte av ni personer her fra før av, før vi faktisk flytta inn. Så det føles nesten som at vi bor i et bofellesskap,..i et sånt 'college room'. Vi er gode venner, og vi er hos hverandre og tar en kopp...ganske ofte, egentlig.

To deltakere, som også kjente hverandre fra før, fortalte at det var fint å skulle bo ved siden av hverandre. I et intervju der begge deltok, ble det snakk om den enes problemer med å stå opp om morgenen, og der den andre tilbød seg å hjelpe kameraten med å komme seg opp. De bodde jo vegg i vegg så det var ikke noe problem, mente han. En annen deltaker fortalte om hvordan hun holdt kontakt med sin nærmeste nabo vegg i vegg på facebook. Hun kunne for eksempel sende meldingen: «har du lyst på selskap og en røyk?» og så straks få respons.

Andre ønsket imidlertid ikke å delta i tett fellesskap med de andre beboerne. En av kvinnene ga uttrykk for glede over at det nettopp ikke var et bofellesskap, for da hadde hun ikke flyttet inn. Hun syntes det var greit å dele ansvar for fellesområdene, men ellers ønsket hun å leve sitt eget liv uavhengig av de andre: «Man trenger ikke være oppå hverandre, hvis man ikke vil».

En viktig side ved fellesskapet var diskusjonen om og fastsettingen av husreglene og ansvaret for å overholde dem i praksis. Husreglene ble drøftet inngående på flere fellesmøter i forkant av innflyttingen.

Alle deltakerne ga uttrykk for at de opplevde det positivt å bli involvert på denne måten. Særlig diskusjonene om husreglene ble trukket fram som betydningsfulle av ungdommene. Her bidro de med engasjerte og konstruktive innspill og diskusjoner om alt fra sortering av søppel og gressklipping til kattehold. Alle deltok aktivt og viste stor grad av ansvarlighet. Det teamet som ble diskutert minst, var forholdet til illegale rusmidler (Feltnotat august 2013).

Etter innflytting ble det også snakket mye om husreglene. Men ikke alle opplevde at husordensreglene ble overholdt:

I starten så var det veldig mye bråk, og søppel ble ikke kasta ordentlig, og det ble ikke sortert, og det var mye fest, og ingen visste hvordan de skulle rydde opp, og.. ja, det var ingen som bidro liksom, til fellesen, følte jeg. Men nå syns jeg det har blitt veldig mye bedre.

På spørsmål om hva som hadde endret seg, svarte vedkommende; «Jeg tror kanskje folk har fått litt mer ansvarsfølelse». Facebook ble benyttet som hjelpemiddel også for å dempe dem som spilte høy musikk, slik en fortalte: «Jeg bare sendte en melding: «Kunne du skru ned bassen litt?» og så skrudde han ned med en gang, og det har ikke vært noe problem».

Noen opplevde at det var uvant og til dels utrygt å bo under samme tak med så mange andre unge og uerfarne mennesker. En deltaker var særlig bekymret for brann, spesielt i forbindelse med fester:

Det er jo veldig rart bare å ha unge mennesker rundt seg. Jeg har vært litt redd for, liksom,...alle er uerfarne. Tenk om folk glemmer å skru av komfyren, blåse ut stearinlyset, om det er mye fest. Jeg har tenkt litt på det da.

Deltakerne visste om andre deltakere som ruset seg, mens de selv presiserte at de ikke brukte andre rusmidler enn alkohol. Et typisk utsagn var: «jeg har hørt av andre her som sier at det er noen som ruser seg her». Flere ga uttrykk for utrygghet knyttet til denne rusbruken. Utryggheten var først og fremst knyttet til at det kunne komme folk på besøk utenfra som ruset seg nattestid, og noen kunne bekrefte at dette hadde skjedd ved flere anledninger. Dessuten gikk det rykter om «dealing av stoff» på huset.

En deltaker fortalte at det ikke var bare positivt å kjenne alle fra før, for han hadde behov for en ny vennekrets med folk som ikke ruset seg. Han opplevde å treffe igjen venner fra sitt gamle rusmiljø på fest hos andre beboere, et miljø han hadde tatt avstand fra. Stadig å treffe på folk fra dette miljøet gjorde det vanskelig å komme seg videre, og det økte fristelsen for å falle tilbake til rusmiljøet igjen, noe som beskrives i denne meget reflekterte uttalelsen:

Jeg føler på en måte at hele prosjektet er litt for lokalt, hvis jeg skal kalle det sånn. Hvis folk fra Oslo, Kongsberg, Finnmark og overalt hadde flytta hit, da hadde det blitt et helt annet samfunn akkurat her... Da vi hadde første festen her, det minte meg så fælt om før i tida, og det var ikke akkurat en god tid, da. ...Det er jo en grunn til at vi er her. En ny start...Men du får jo ikke noen ny start når du kommer tilbake til det gamle, ikke sant...For jeg trenger på en måte litt nye venner, for hele vennekretsen min har blitt borte fordi jeg har slutta med stoffer og sånne ting... Jeg har jo venner da, selvfølgelig. Jeg henger i ny og ne med de gamle vennene og. Må jo møte på dem en gang i blant. Du kan ikke bare si hundre prosent at nå kan jeg ikke prate med deg mer. Men jeg kan ikke ha dem her eller hjemme, eller sånne ting. Og da, hvis de for eksempel bare plutselig dukker opp på en fest som er her, eller plutselig ender opp med å bli en omgangsvenn av de som bor her da.. så går det litt galt, ikke sant, eller det KAN gå veldig galt da.

3.5 Kontakt med familie og venner

Dette temaet handlet om lettelse over å komme vekk fra foreldrene, om å ha familie på besøk, om kontakt med venner og om å nekte noen å komme på besøk.

I intervjuene kom det fram at flere opplevde å være ensomme med få venner og mangelfull kontakt med familien, og noen savnet en samboer. Mens andre fortalte om kamerater, kjærester og kontakt med søsken og annen familie.

Det var ulik innstilling hos deltakerne til kontakt med familien etter innflytting i egen leilighet. Noen ga uttrykk for lettelse over å komme vekk fra vanskelige foreldreforhold og ønsket ikke å ha kontakt med dem i det hele tatt. Mens andre framhevet at med egen leilighet hadde de fått et sted de kunne invitere familien på besøk på egne premisser. En fortalte for eksempel hvor koselig det hadde vært å ha bestemor på kaffebesøk i den nye leiligheten.

Det kom fram synspunkter om at å bo for seg selv også ga mulighet til å ha mer kontakt med venner. Å kunne invitere venner på besøk i leiligheten var viktig for mange. En hadde en venn på besøk mens intervjuet foregikk. De hadde vært ivrig opptatt av pc-spill fram til intervjuet startet og skulle fortsette straks det var ferdig. En annen fortalte at han stadig fikk besøk av venner, men at det kunne bli litt mye av og til:

Så har jeg venner på besøk hele tida, omtrent. Blir litt slitsomt noen ganger, men det er jeg som har flytta ut vet du, så det er hit de vil dra, ikke sant. Det er det som er det deilige.

Det kom også fram synspunkter om at det var viktig å kunne nekte folk å komme på besøk, for eksempel tidligere kjærester. Da var det en lettelse å kunne ha låst dør.

3.6 Å ha noe meningsfullt å gjøre

Flere deltakerne ga uttrykk for trivsel og opplevelse av mening knyttet til det å ha fått praksisplass gjennom prosjektet. En sa det slik: «det er deilig å stå opp om morgenen, og det er deilig å ha noe å gå til». En deltaker fortalte at hun hadde fått jobb som renholder etter innflytting i boligen. Hun ga uttrykk for at hun opplevde det meningsfullt å møte eldre mennesker som ikke kunne vaske selv og som satte pris på at det ble vasket for dem. En annen fortalte med entusiasme om jobben sin, selv om den var midlertidig. Han var glad han fikk mulighet til å prøve ut ulike jobber. Det gjorde det lettere å finne ut hva han egentlig ville: «Helst ønsker jeg å jobbe med økonomi og regnskap, men jeg må ta det jeg får. Men det er viktig å kunne prøve ut hva jeg vil». En annen sa det slik:

Det føles viktig å delta i dette prosjektet, fordi det gjør at jeg får gjøre det jeg skal. Det gjør at jeg ser mer at det er et poeng med det jeg gjør nå. Jeg ser at det er flere muligheter.

Utsagnet kan forstås som at deltakelse i prosjektet bidro til at deltakeren fikk noe viktig å holde på med. Det gjorde at han fant mening i det han holdt på med fordi han så at han ikke ble overlatt til seg selv og fordi han fikk hjelp til å prøve seg ut i nye sammenhenger og oppdage nye muligheter.

Men ikke alle opplevde det meningsfullt å ha en praksisplass. Noen fryktet at de ville komme til være avhengig av NAV i lang tid framover og at det kunne bli vanskelig å få seg jobb. En mente at praksisplass- lønna var så dårlig at det ikke lønte seg, og han drømte om en «ordentlig jobb med ordentlig lønn».

I intervjuene ble det fortalt både om framtidsdrømmer knyttet til arbeid og om konkrete planer for videre utdanning rettet inn mot ønskede yrker. Det var tydelig at det å ha en sikker bolig stimulerte deltakere til å drømme om og få nytt håp for framtida når det gjaldt utdanning og arbeid. Men ikke bare det å ha praksisplass, arbeid eller å gå på skole, ble opplevd meningsfullt. Noen deltakere ga uttrykk for at det var meningsfullt å kunne være sammen med venner og familie og drive med fritidsaktiviteter og hverdagslige gjøremål knyttet til boligen.

3.7 Større mentalt overskudd

Flere fortalte om en opplevelse av å ha fått mer energi og mentalt overskudd etter at de flyttet inn i egen bolig. De opplevde at de orket å være mer aktive og ha overskudd til å ta opp i gjen gamle interesser og hobbyer. En fortalte om å ha fått mer energi til å ta tak i og jobbe med egne psykiske helseproblemer etter innflytting i boligen:

Å flytte hit har tatt bort 90% av stresset som var der før. Jeg har fått mye mer energi. Jeg er ikke jevnt over like langt nede, som jeg var før. Det gjør alt lettere, når du har litt mer energi enn ellers. Jeg blir ikke sliten av andre lenger. Jeg har et sted der jeg kan slappe av, og da blir alt annet mye lettere å forholde seg til og gjennomføre. Nå har jeg et sted jeg kan lade opp....og da blir det mye lettere å jobbe med andre ting, man får energi til kanskje å jobbe med ting som er litt mer konstruktivt, som for eks. å dra til psykologen og sånt!

En annen framhevet at å bli med i prosjektet lettet alle bekymringene han hadde hatt tidligere. Bekymringene omtalte han som en byrde:

God Start er en genial måte for folk som faktisk ikke har ordentlig lønn eller sliter veldig i hverdagslivet. Jeg har alltid hatt mine opp og ned situasjoner i livet, så det her hjelper veldig på byrden -til å slappe av.

Begge sitatene forteller også om hvor vanskelig livssituasjonen har vært for disse deltakerne om hvor mye stress og psykisk påkjenning en ustabil livssituasjon medfører. Samtidig forteller de om hvor viktig det er for den psykiske helsa å få egen bolig.

Flere fortalte at de gikk i behandling på poliklinikk for sine psykiske plager og/ eller rusproblem. Enkelte opplevde til dels tett oppfølging fra spesialisthelsetjenesten som syntes å ha stor betydning. Samtidig var dette noe de tilsynelatende ikke ønsket å snakke nærmere om, og inntrykket var at denne behandlingen ble sett på som helt adskilt fra deltakelsen i prosjektet.

3.8 Behov for oppfølging

Dette temaet handler om ansatte til å stole på, oppfølging knyttet til skole, arbeid og fritid og oppfølging knyttet til bolig.

Forventninger om forutsigbarhet og kontinuitet i oppfølgingen, var et tema som ble tatt opp av deltakere tidlig i prosjektfasen. Det ble spesielt pekt på hvor viktig det var at de ansatte i prosjektet holdt det de lovet. På spørsmål til en nyankommet deltaker om hvilke forventninger han hadde til prosjektleder, svarte han kontant: «At han gjør som han sier».

I fortellingene om deltakernes erfaringer med oppfølgingen underveis i prosjektperioden, var det prosjektleders rolle som støttespiller som ble trukket fram. De opplevde at han var tilgjengelig for dem, var til å stole på og var den trygge voksenpersonen som sto for kontinuiteten i oppfølgingen. Han ordnet raskt opp i utfordringer deltakerne møtte underveis når det gjaldt bolig og arbeid / skole. En sa det slik:

Med Jan så har jeg opplevd at ting går litt unna. Hvis du spør ham om noe, da ordner han ting bare med én gang, eller så fort han kan da. Det spørs litt på hva problemet er. Hver gang når jeg spurte ham om hjelp i starten når jeg ble med da, så hjalp han meg med det jeg spurte ham om. Med en gang. For da var det litt sånn.. hvordan jeg skulle få penger til det her. Og da ga han meg forskjellige oppgaver jeg skulle gjøre og ringe diverse. Nav og lånekassa og sånne ting. Så ga han meg de riktige spørsmålene å stille da, til de forskjellige, skal vi si støttegruppene rundt omkring, og han hjalp meg veldig fint da.

Sitatet forteller også om prosjektleders måte å støtte og veilede på. Ved å gi deltakeren praktisk veiledning om hvem han selv kunne ringe og hva slags spørsmål han kunne stille, bidro støtten til at deltakeren mestret å løse problemer selv.

I tillegg til hjelp og veiledning med praktiske utfordringer, ble det også lagt vekt på at prosjektleders nærvær, involvering og omsorg for deltakerne, betydde mye. En fortalte:

Han er jo en såpass rolig og trygg person og en veldig god sjef for dette prosjektet. Han er hjertet, og det er veldig viktig. Fordi at når du skal være sjef for dette prosjektet, skal du ha litt mer soul inn i det her, da. Han bryr seg veldig. Han er litt gammeldags, men altså, vi ler og har det kult på fellesmøtet. Og vi prater lenge. Vi har jo en time, nesten, hvor vi prater. Altså, jeg har veldig stor respekt for mannen da. Og når jeg har stor respekt for en person så setter jeg de veldig høyt.

Sitatet forteller om en opplevelse av prosjektleder som en person som brydde seg og var helhjertet til stede overfor de unge. Innholdet i de to sitatene kan forstås som eksempler på prosjektleders anerkjennelse av deltakerne. Da han ble syk og måtte avbryte oppfølgingen av deltakerne, ble det gitt uttrykk for savn, medfølelse og tristhet: «Det var tungt for meg at han ble syk. Jeg savna han mer og mer, for å si det sånn». Den nye som skulle erstatte prosjektleder, ble av noen møtt med skepsis og mistillit.

Deltakernes erfaringer med oppfølging knyttet til arbeid, skole og fritid var varierte. Noen opplevde at de fikk god hjelp til å få en praksisplass. I tillegg til at prosjektleders innsats på dette området ble verdsatt, var det også gode erfaringer med å få støtte fra OT. En deltaker framhevet støtten fra OT som svært betydningsfull for at han klarte å følge videregående fag.

Oppfølging knyttet til fritid, var imidlertid et område som ikke ble prioritert, ifølge prosjektledelsen. Det var ikke ressurser til å følge opp dette området i prosjektperioden. Det var heller ingen deltakere som kunne fortelle om erfaringer med oppfølging knyttet til fritid.

De av deltakerne som hadde vært med i prosjektet siden 2011 og 2012, opplevde at det var lange perioder uten aktiviteter i prosjektet. Utsagn som «ingenting skjer» gikk igjen. En deltaker fortalte at han hadde skaffet seg jobb på egen hånd og presiserte at det ikke var gjennom God Start. Han lurte på hva som egentlig foregikk i prosjektet, for han opplevde at det ikke skjedde noe ting. På spørsmål til en annen deltaker om hun ville fortelle om sine erfaringer med prosjektet, svarte hun at hun ikke hadde noen erfaringer å dele, for hun hadde ingen kontakt med ansatte derfra. Disse deltakerne etterlyste mer informasjon om prosjektet, for eksempel en månedlig mail eller telefon med informasjon. Det ble også foreslått å opprette en boliggruppe på facebook, der informasjon kunne legges ut.

Flere deltakere fikk imidlertid oppfølging gjennom OT eller NAV underveis i prosjektet, men de visste antakelig ikke at denne oppfølgingen var en del av prosjekt God Start. Utsagn fra deltakere kan tyde på det. Blant annet ble det sagt: «jeg får jo den vanlige støtten fra NAV, men det har vel ikke noe med prosjektet å gjøre». En deltaker fortalte at han skulle få oppfølging gjennom ASVO for å se på forskjellige jobbmuligheter. På spørsmål om det var arrangert gjennom prosjektet, avkreftet han det, og presiserte at det var gjennom NAV. Han var ikke klar over at dette tiltaket var en del av prosjekt God Start. Studien til Anvik og Eide (2011) bekrefter at de unge ikke alltid visste hvem de fikk hjelp av når de fikk oppfølging fra NAV og OT. Særlig NAV ble sett på som et komplisert system det var vanskelig å forholde seg til og orientere seg i.

Deltakernes synspunkter på behov for oppfølging etter innflytting i egen leilighet varierte. Flere mente at det kunne være greit at noen fra kommunen kom innom av og til, men presiserte at de selv ikke hadde spesielle behov for det. En oppfattet prosjektet kun som et boligprosjekt. På spørsmål om hans tanker om oppfølging svarte han følgende:

Jeg skjønner ikke hva slags oppfølging de kan komme med, fordi i det store og det hele så er dette et prosjekt om å gi problembarn en plass å bo. Hva er det de skal komme og hjelpe deg med?

Andre mente at det var viktig å ha en fast person å ringe til hvis det skulle oppstå praktiske problemer knyttet til for eksempel egen økonomi eller hvis de mistet jobben. En sa det slik: «Selvfølgelig er det å ha oppfølging egentlig en veldig fin ting. Det er fint at noen følger med, ser at alt går bra med alle».

Noen deltakere som hadde et godt forhold til en eller begge foreldrene, mente at den viktigste oppfølgingen i boligen ville være fra mor eller far. Disse ønsket at foreldrene kom på regelmessig besøk for å se hvordan det gikk. En deltaker fortalte at han hadde storesøsteren som sin viktigste støtte. Han kunne ringe henne for å prate når som helst på døgnet, hvis han hadde det vanskelig.

Det kom også fram synspunkter på at det var positivt at de månedlige fellesmøtene med beboere og ansatte fra boligkontoret fortsatte etter innflytting:

Det er bra å kunne snakke om ting som skjer. For eksempel ting som sjenerer, noen ting er lettere å si i fellesskap framfor å gå til de enkelte. Vi kan drøfte ting og ta opp tema som plikter og rettigheter, som snømåking og søppelsortering.

Men ikke alle synes denne formen for oppfølging var tilstrekkelig. De opplevde at de ikke kunne ta opp vanskelige saker eller personlige tema på disse møtene. På spørsmål til en deltaker om hvordan han syntes fellesmøtene fungerte som oppfølging, kom følgende utsagn:

Oppfølging og oppfølging. Vi har vel hatt et sånt lite sy-møte her nede i ny og ne, på en måte. Men det har ikke vært noe sånn seriøse samtaler om hva du trenger, hva som er galt, hva som er gjort. Du kan jo ta det opp her, men når det sitter ni stykker da, pluss de som driver prosjektet, og så skal du plutselig: «Nei, jeg syns det og det er galt, og det og det er dumt!»

Sitatet kan forstås som at vedkommende etterlyste mer individuell oppfølging med samtaler som gir muligheter til å ta opp mer alvorlige tema knyttet til eget liv og helse. Behov for mer individuell og tettere oppfølging ble også etterlyst i forbindelse med at deltakere fortalte at noen hadde fått alvorlig forverring av psykiske helseproblemer etter innflytting i boligen og om andre som de hadde inntrykk av at ruset seg mye.

3.9 Oppsummering av funn fra deltakerne

Alle var fornøyde med flyttingen i egen bolig, og de ga uttrykk for glede og lettelse. De var opptatt av å klare hverdagen selv i egen bolig. De drømte om et selvstendig liv, og de fortalte om opplevelsen av frihet og mestring og om betydningen av å ha kontroll på egen økonomi. Det var betydningsfullt for dem å ha sitt eget sted der de kunne bestemme selv og ha et privatliv. Opplevelsen av både å føle seg hjemme og ikke, kom fram. Betydningen av å gjøre det hjemlig med egne ting og anledningen til å gjenoppta fritidssysler, ble vektlagt. Deltakerne var opptatt av erfaringen med å bo under samme tak med andre unge. Opplevelsen av fellesskap ble framhevet, samt viktigheten av å ta ansvar for fellesskapet. En opplevelse av utrygghet ved å bo mange sammen, kom også fram, blant annet bekymring for kontakt med gammelt rusmiljø. Det ble framhevet at innflyttingen i egen bolig gjorde det lettere å ha kontakt med familie og venner, samtidig som det var viktig å komme vekk fra vanskelige familieforhold. Deltakerne framhevet opplevelsen av å ha noe meningsfullt å gjøre, knyttet til arbeid, skole, fritidsaktiviteter og dagligdagse gjøremål. Å flytte i egen bolig ga en opplevelse av større mentalt overskudd. Deltakerne ga uttrykk for ulike behov for oppfølging etter

innflytting i boligen. Prosjektleders oppfølging ble beskrevet som nær, tilgjengelig og løsningsorientert.

Kapittel 4 Drøfting av deltakernes erfaringer med egen bolig og med prosjektet

Denne drøftingen fokuserer på tre områder ved deltakernes erfaringer; Å bo godt og trygt, Helsefremmende aspekter og helsegevinst og Behov for helhetlig oppfølging. Disse tre områdene kan knyttes til helsepolitiske føringer, blant annet Samhandlingsreformen, som påpeker betydningen av en trygg bosituasjon og oppfølging fra tjenesteapparatet som er helsefremmende og helhetlig.

4.1 Å bo godt og trygt

I målsettingen for prosjektet ble det lagt vekt på at deltakerne skulle «sikres en bolig av god kvalitet». Datamaterialet viser at det var stor tilfredshet med de nye leilighetene og dokumenterer at de som flyttet inn, gledet seg over å ha fått en bolig med god standard. Datamaterialet dokumenterer at deltakerne har fått et godt grunnlag for å skape seg sitt eget hjem der de kan slå seg til ro, i alle fall for tre år. De har fått et sted med mulighet til å etablere en ny tilværelse for seg selv. Betydningen av å kunne leve et vanlig liv med privatliv, der en har sitt eget sted med egne eiendeler å ta vare på, er vektlagt i en rekke studier, blant annet i en litteraturreview av Andvig mfl. (2013a). Her ble det også rapportert om viktigheten av å ha kontroll over boligen ved å bestemme hvem som fikk slippe inn og hvem som skulle stenges ute, slik også deltakere i God Start framhevet.

Funnene viser at deltakerne har fått en større frihet og selvråderett over eget liv med egen bolig. Betydningen av frihet og selvråderett for unge som flytter i egen bolig, bekreftes i en engelsk studie (Simon 2008). Å bo godt og trygt innebærer også å kunne drive med dagligdagse gjøremål som å lage mat, få besøk eller kose med katten. Slike gjøremål forteller om betydningen av hjemmet som arena for dagliglivet og bekreftes i en rekke studier (Andvig mfl. 2013a,b, Borg 2009). Gullestad (1989) karakteriserer hjemmet som et livsprosjekt som ordner tiden og livet. Når man ordner livet og tiden, begynner man å finne ut hva man ønsker for framtiden. Det stemmer også for deltakere i denne studien, der flere i økende grad ble opptatt av å planlegge framtiden. Dersom man ikke har en stabil og trygg bolig, greier man heller ikke tenke framover og planlegge framtiden (Andvig mfl. 2013a,b).

Datamaterialet bekrefter at en viktig side ved å ha et hjem, er at det skapes en arena for kontakt med venner og familie som på sikt reduserer ensomhet (Andvig mfl. 2013a,b). Gjenopptakelse av hobbyer og fritidsaktiviteter styrker også muligheten for samvær med andre og gir muligheten for å finne nye venner. Deltakeren som gjenopptok fritidsaktiviteten med hestepass, fortalte for eksempel om nye venner i stallen. Å ha venner bekrefter at man er akseptert og godtatt av betydningsfulle andre og at man har tilhørighet i et fellesskap (Anvik & Gustavsen 2012). Gjennom kontakt og vennskap med jevnaldrende lærer man nye handlingsmuligheter, og man lærer å forstå og håndtere sosial kontekster og læringssituasjoner. Dette har overføringsverdi videre i livet på ulike samfunnsarenaer (Øia & Fauske 2010).

Funnene forteller om deltakernes vektlegging av innredning og behov for å ha orden på egne eiendeler. Her framheves tingenes affeksjonsverdi og deres betydning som symboler for å skape et hjem (Hauge 2003, Winther 2006). Å ha et hjem gir et eksistensielt holdepunkt i tilværelsen (Winther 2006). Hjemmet handler om å gi en dypere mening knyttet til opplevelsen av kontinuitet og tilhørighet. For unge som har opplevd en fragmentert oppvekst med mye uro, kan hjemmet representere en spesiell verdi som skaper identitet, integrasjon og mening (Gullestad 1989). Å ha egen bolig var det livsområdet som de unge selv assosierte mest med psykisk velvære. Det overgikk betydningen av utdanning og arbeid (Wade & Dickson 2006). Sett i dette perspektivet, er det å bo godt og trygt første prioritet på veien mot en selvstendig voksentilværelse.

Samtidig viser funnene at ikke alle falt til ro i si nye leilighet, men fortsatte en rastløs tilværelse. Tuedio (2012) framhever det tvetydige i ideen om hjemmet som en trygg og stabil arena. Unge som har et problematisk forhold til barndomshjemmet, kan oppleve utrygghet, manglende tillit, tilhørighet og sikkerhet knyttet til eget hjem og ha problemer med å finne fotfeste i tilværelsen. Wade & Dickson (2006) framhever at behovene til unge som er i en sårbar situasjon, trenger spesiell oppmerksomhet og oppfølging. Disse unge vil trenge god tid, støtte og oppfølging av stabile voksenpersoner for å kunne slå seg til ro (Anvik & Gustavsen 2012, Follesø mfl. 2011, Reime 2008, Taksdal mfl. 2006, Thommesen 2008).

I datamaterialet kom det også fram at ikke alle opplevde det like trygt i den nye boligen. Rusbruk blant medbeboere og ruskamerater som kommer utenfra, skaper uro og øker

fristelsen for økt rusbruk eller for tilbakefall til rusmiljøet (Andvig mfl. (2013a). Nøtterøy kommune er liten, og de ulike ungdomsmiljøene er oversiktlige. Deltakeren som pekte på at prosjektet var for lokalt, har et viktig poeng. Det kan være uheldig å flytte en gruppe unge sammen som mer eller mindre har tilknytning til samme rusmiljø. De fleste kjenner hverandre, og det kan være utfordrende å holde seg unna gamle ruskamerater. Behov for å ha tilhørighet og få bekreftelse et sted kan bidra til å søke seg tilbake til rusmiljøet, og det kan være vanskelig å finne seg et nytt rusfritt miljø (Taksdal mfl. 2006). Deltakerne ville kunne ha nytte av voksne støttespillere som kan hjelpe dem å holde ruskamerater unna boligen (Andvig mfl. 2013b). Å bosette såpass mange unge med rus- og/ eller psykiske vansker i samme boligkompleks, som man har gjort i dette prosjektet, kan skape utrygghet, dårlige boforhold og hindre integrering i nærmiljøet. Dette bekreftes i en svensk studie (Bild & Gerdner 2006) som rapporterer at samlokalisering av mennesker med rusproblemer kan bidra til sosial ekskludering og økt rusbruk.

4.2 Helsegevinst og helsefremmende aspekter

Funnene viser at deltakerne fikk mer orden på livet etter innflytting i egen bolig og med praksisplass eller skole å gå til. Livet ble mer oversiktlig og mindre kaotisk for de fleste. Å ha egen bolig bidrar til bedre organisering og struktur på hverdagen og skaper forutsigbarhet og opplevelse av kontroll (Andvig mfl. 2013a). Når hverdagen er preget av orden og forutsigbarhet, blir den også mer begripelig. Når noe er begripelig er det forståelig og passer inn i en sammenheng (Antonovsky (2005). Da blir det også lettere å forholde seg til framtiden, og livets erfaringer og utfordringer oppleves som overkommelige. For deltakerne bidro blant annet husordensregler og faste daglige gjøremål knyttet til bolig, skole og arbeid til å avklare forventninger og gi rammer og ansvar. Dette er i tråd med Antonovsky som framhever at for å styrke den enkeltes opplevelse av begripelighet, må hans eller hennes roller og oppgaver i ulike settinger være tydelige, personen må vite hva som forventes. Samtidig er det viktig å vite hva man kan forvente av omgivelsene og hvilke rammer og grenser man har å forholde seg til.

Evnen til å orientere seg mot og planlegge framtiden, som for eksempel deltakeren med bildet pekte på, kan forstås som en helsefremmende faktor i seg selv, og har med håpets betydning å gjøre. Herrestad (2009:19) forstår håp som det at en person vil at en framtidig tilstand skal bli virkelig, og at han eller hun tror realiseringen av tilstanden er usikker, men sannsynlig. Å ville noe impliserer å ønske det, og å tro at det faktisk kan bli virkelig, vekker glede, framhever Herrestad. Dufault & Martocchio (1985) på sin side framhever håpet som en dynamisk livskraft som preges

av en trygg, men fortsatt usikker forventning om å oppnå en god framtid, som for den håpende personen er realistisk og har personlig betydning. Slik jeg tolker funnene, avspeiler de nettopp en økt livskraft og glede i tilværelsen for deltakerne.

I datamaterialet var det påfallende mange utsagn som dreide seg om hvor «deilig det er endelig å kunne slappe av», fordi byrden av bekymringer og stress ble redusert når boligen var på plass. Å slippe denne byrden kan forstås som at deltakerne har fått mindre stress i tilværelsen og at livet har blitt roligere, mindre belastende og dermed mer håndterbart. Et godt sted å bo kan forstås som at deltakerne har fått økte ressurser i tilværelsen, noe som kan forstås som motstandsressurser. Det ga også noen av dem overskudd til å ta tak i andre utfordrende sider ved livet, som å gå i terapi og å legge planer for framtiden. Dette kan forstås med Antonovsky (2005) som økt grad av håndterbarhet. Han beskriver håndterbarhet som opplevelsen av å ha ressurser til rådighet som er tilstrekkelige for å klare krav og utfordringer man blir stilt ovenfor. Har man en opplevelse av håndterbarhet, vil man ikke oppleve seg som et offer for omstendighetene, men håndtere ting som skjer uten å bryte sammen.

Å håndtere hverdagen har nær sammenheng med mestring. Funnene viser at deltakerne var opptatt av å klare seg selv, både med personlig økonomi og huslige sysler. Å drive med hverdagslige sysler og ta ansvar for aktiviteter som å stå opp om morgenen og komme seg på jobb, ha omsorg for levende dyr og betale egne regninger, gir mestringsopplevelse og styrker selvfølelsen. Flere av deltakerne brukte nettopp begrepet mestring når de fortalte om det nye livet i egen leilighet. Funnene viser også at deltakerne brukte sin følelsesmessige energi på en mer konstruktiv måte enn tidligere, jfr. Antonovsky (1985).

Funnene bekrefter også at deltakere opplevde å ha fått en mer meningsfull tilværelse, blant annet knyttet til å drive med ulike aktiviteter. Antonovsky (2005) forstår meningsaspektet i tilværelsen som områder i livet som er av betydning, aktiviteter som de er engasjert i, som gir en følelsesmessig mening og ikke bare en kognitiv mening. Dette gjør at deltakerne involveres i nye arenaer der de opplever myndiggjøring og deltagelse.

Funnene viser at å bo godt og trygt, kan sette unge mennesker i stand til å ta fatt på oppgaver som gir økt helse og livskvalitet (Helsedirektoratet 2011). Funnene dokumenterer en opplevelse av bedre psykisk helse og overskudd. En rekke studier rapporterer om opplevd helsegevinst ved å ha sin egen bolig for mennesker med psykiske helseproblemer (Andvig mfl.2013a, Kyle & Dunn 2008, Wright & Kloos 2007). Funnene synes å bekrefte at det er

positive sammenhenger mellom helse, livskvalitet og bomiljø. Dette er i tråd med den helsefremmende forståelsen i Ottawacharteret (Helsedirektoratet 1987) som framhever at materielle vilkår som bolig, økonomi og sosial tilhørighet stimulerer til økt livskvalitet og bedre helse. Denne tenkningen innebærer et sosialt perspektiv på helse der fokus settes på personenes ytre livsbetingelser, framfor på individuelle avvik og diagnoser.

4.3 Behov for helhetlig oppfølging

I prosjektets målsetting vektlegges det at deltakerne «innen tre år skal klare å etablere seg i en normal voksentilværelse der de er selvhjulpne». Å være selvhjulpne etter tre år kan synes urealistisk for flere deltakere, med tanke på at de strever med psykiske helseproblemer og/eller rusproblemer og har behov for støtte og oppfølging over lengre tid. En kan også problematisere begrepene 'normal voksentilværelse' og å være 'selvhjulpne.' Hvem skal definere hva som er normalt? Hva det betyr å være selvhjulpne? Innebærer det å være normal, fravær av psykiske vansker og rusproblemer? Innebærer det å være selvhjulpne at man ikke trenger bistand og oppfølging? Er det 'unormalt' å ha behov for bistand og oppfølging for å klare hverdagen i egen bolig?

Funnene viser at de fleste deltakerne var svært motiverte til å klare hverdagslivet i egen bolig, samtidig som de beskrev ulike behov for oppfølging. Funnene som omhandler opplevelse av ensomhet og utrygghet i boligen, bekymring for å falle tilbake til rusmiljøet, forverring av psykiske helseproblemer etter innflytting og rykter om salg av illegale rusmidler, underbygger behovet for kontinuitet og nærhet i oppfølgingen. Etter at de hadde bodd fem måneder i den nye boligen, kom endelig en slik oppfølging på plass. Helgeland (2007) dokumenterer at for å komme videre i livet, er det viktig at de unge møter voksenpersoner de kan utvikle relasjoner til over tid. Det vil si personer som de opplever nærhet og intimitet til og som kan gi dem en opplevelse av at verden er til å stole på. Det vil på sikt gi dem en basis til å prøve seg ut i alternative roller og posisjoner. Studien til Reime (2008) bekrefter også at å ha gode relasjoner til voksne, hadde avgjørende betydning for de unge som flyttet ut av barnevernsinstitusjon til egen bolig. Å ha god kontakt med noen som fulgte dem opp var avgjørende for de skulle klare tilværelsen i egen bolig (Taksdal mfl 2006, Follesø mfl 2011, Amundsen 2012, Thommesen 2008). På bakgrunn av dette var det helt nødvendig at deltakernes behov for oppfølging ble tatt på alvor av ansatte i kommunen ved at en fast person

med oppfølgingsansvar ble satt i system. Det vil kunne bidra til stabilitet og tilknytning og vil kunne utvikle deltakernes motstandsressurser knyttet til å mestre hverdagen, ta vare på egen psykiske helse, redusere rusbruk og unngå utvikling av rusmiljø i boligen.

Funnene tyder på at de fleste deltakerne opplevde å få god oppfølging underveis i prosjektperioden knyttet til å skaffe bolig. Når det gjelder oppfølging knyttet til arbeid eller skole, var inntrykket mer sammensatt med beskrivelser av både gode og dårlige erfaringer. Samtidig viser funnene at prosjektleders oppfølging var viktig for deltakerne. Betydningen av en voksenpersons tilstedeværelse, omsorg, anerkjennelse og veiledning i å håndtere ulike problemer, dokumenteres i en rekke studier (Thommesen 2008, Follesø m.fl. 2011). Her beskrives de gode hjelperne som voksne som sto ved siden av ungdommen, som var villige til å lytte, som anerkjente dem og styrket dem i troen på seg selv. Ungdommen framhevet hjelpere som spesifikt ga uttrykk for at de trodde på dem og forsikret dem om at de aldri skulle gi dem opp. Å møte hjelpere som er forutsigbare og til å stole på, har stor betydning for kvaliteten på relasjonen som utvikler seg mellom hjelper og den unge. Ungdom som er i en utsatt livssituasjon, har ofte erfart voksne som ikke er til å stole på (Follesø mfl. 2011). Med bakgrunn i denne kunnskapen, var det uheldig at den gode relasjonen som var utviklet mellom deltakerne og prosjektleder ble brutt i innflyttingsfasen, og at en person de ikke kjente, overtok oppfølgingen. Det tar tid å etablere et tillitsforhold til unge som har lang erfaring med brutte forhold og ustabile voksne som forsvinner ut av livene deres. Innflyttingsfasen kan også forstås som en spesielt sårbar periode preget av oppbrudd, kaos og forandring, og behovet for en stabil, kjent og trygg voksenperson ville vært spesielt viktig i denne fasen. Samtidig er dette et klassisk eksempel på hvor sårbar situasjonen i hjelpeapparatet er når ansatte blir syke. Nære relasjoner mellom de unge og hjelperne er personavhengig og kan ikke uten videre erstattes av nye personer.

Funnene viser at de fleste deltakere har fått muligheter til skape seg sitt eget hjem og gjennom denne prosessen utvikle sin selvstendighet og sin identitet som voksen. Denne prosessen er imidlertid ikke ferdig, og flere trenger fortsatt støtte på veien videre. Å bli voksen innebærer både denne selvstendigjøreelsesfasen, samtidig som den rommer en ytre forpliktelse til å bidra som samfunnsborger (Anvik 2011). Autonomi fordrer både sosial og økonomisk selvstendighet og uavhengighet, og her inngår utdanning, arbeid og bolig som viktige markører for å kunne posisjonere seg og etablere seg som voksen i samfunnet (Anvik 2011).

Funnene kan også tyde på at oppfølgingen av deltakerne for det meste ble ivaretatt på en god måte, med unntak av den fem måneder lange perioden under og etter innflytting. Imidlertid er det en fare for at oppfølging fra flere forskjellige instanser samtidig, kan oppleves fragmentert. Deltakerne skal framover få oppfølging knyttet til bolig fra den tidligere prosjektlederen, oppfølging knyttet til skole og arbeid fra en ASVO-ansatt, i tillegg til at noen får behandling i spesialisthelsetjenesten. Samtidig vil flere fortsette å ha oppfølging fra NAV. Spørsmålet er om disse ulike hjelpeinstansene kan bidra til at de unge ser sammenhengene i eget liv og forstår hvordan bitene henger sammen.

Kapittel 5. Presentasjon av funn fra prosjektgruppas arbeid

Analysen av materialet fra tre fokusgruppeintervjuer og notater fra deltakende observasjon av prosjektgruppas møter, resulterte i fem tema. Disse temaene beskriver faktorer som har fremmet samarbeidet i prosjektgruppa om ungdommene. De fem temaene er; Felles mål og faglig forståelse, Kjennskap til hverandre og til systemet, Ansvarsfordeling og ledelse, Åpenhet for ulike meninger, Å få ting gjort.

5.1 Felles mål og faglig forståelse

Gruppedeltakerne, heretter kalt informanter, var enige om at de hadde et felles mål om å hjelpe ungdommene til å stå på egne bein. De var opptatt av at deltakerne skulle støttes til å bli selvhjulpne og klare seg på egen hånd i en voksentilværelse. Mestring av livet sto sentralt. Gruppas felles faglige tilnærming ble beskrevet som et mestringsfokus. Møtene i prosjektgruppa var preget av en positiv og håpefull innstilling til ungdommene. Når de gikk gjennom lista med deltakere fra gang til gang, hørtes stadige kommentarer som ”Han her har vi tro på”, ”hun kommer til å klare seg”, hun er inne i god utvikling”. Når det oppsto problemer, var informantene opptatt av å formidle ny giv og se nye muligheter knyttet til deltakerne.

Informantene var enig om å se deltakernes ulike behov og ikke lage for fastlåste rammer. De skulle lyttes til, få plass og få definere sine behov, slik at de ble satt i stand til å mestre det å bo. En sa det slik: ”Hver og en må få det tilbudet som er viktig for den enkelte, men det fins også rammer å forholde seg til”. En annen utdypet:

De må få definere mye av det, eller egentlig alt. Men samtidig må det ligge mye veiledning i dette, det må bli en helhet, for det handler om hele spekteret av å leve og bo i samfunnet. Det er mange sider ved å mestre alle delene av det å bo, alt fra rengjøring, økonomi, handling og matlaging, til sosialt nettverk.

Informantene var opptatt av at det måtte utvikles tiltaksplaner etter innflytting i samarbeid med hver enkelt deltaker. Det måtte utpekes ansatte i kommunen som skulle ha ansvar for dette. Deltakerne måtte være med i arbeidet med å finne ut hva slags bistand de trengte og hva som skulle være målet. De pekte på at sentrale områder å arbeide med ville være å få rutiner i hverdagen, ha noe meningsfullt å gå til og å få boveiledning til å klare å bo i egen bolig. De poengterte at bistanden måtte tilpasses det nivået den enkelte ungdom befant seg på. De hadde

forståelse for at det var mange skritt som måtte tas på veien til en selvstendig tilværelse. En sa det slik:

Det må være individuell tilpassa oppfølging av deltakerne som for eksempel å være på Tunet og å lære å lage lunsj, eller å jobbe i ASVO og å lære seg hushold. De er i ulike prosesser, de er på forskjellige steder. Vi må finne fram til ting de mestrer, finne fram til deres egen vilje. Hvor ønsker de en endring? Det er avhengig av hvordan vi tar dem i mot.

Involvering av familien måtte også skje på deltakerens egne premisser, mente informantene. Det ble lagt vekt på at for noen ville det være betydningsfullt å involvere familien både i flyttingen til og i hverdagslivet i den nye boligen. Mens for andre med vanskelige familieforhold og høyt konfliktnivå, ville det beste være å støtte dem på ikke å involvere familien.

5.2 Kjennskap til hverandre og til systemet

Informantene så det som betydningsfullt at de hadde faste møter. En sa det slik: «Regelmessigheten i møtene gjør at vi blir kjent med hverandre». Å kjenne hverandre mente de var en forutsetning for å kunne samarbeide. De var alle engasjert i den aktuelle deltakergruppa, og de spurte hverandre hvem som best kunne bidra. Å kjenne hverandre innebar også at de gjorde hver sin jobb og at de visste hva de andre gjorde. Flere i gruppa kjente hverandre fra før og hadde samarbeidet lenge. De poengterte hvor avhengig de var av å gjøre bruk av det nettverket de hadde i kommunen. Det bidro også til at de visste hvem de skulle kontakte for å kunne hjelpe deltakerne på best mulig måte:

Vi vet akkurat hvem vi skal kontakte, slik at vi kan trykke på de rette knappene. Det gjør at ungdommene slipper å bli sendt rundt i systemet.

Å bli kjent med hverandre førte også til en opplevelse av fellesskap i prosjektgruppa. De opplevde at de var betydningsfulle for hverandre. En framhevet at ”alle er sammen om oppgavene, og det er ingen som passer sitt revir her”. Mens en annen beskrev det slik: ”vi er på likt nivå, relasjonsbiten er på plass mellom oss, vi er trygge rundt samarbeidet”.

Erfaringen med å kjenne hverandre kunne også knyttes til at de fleste i prosjektgruppa hadde kontorer lokalisert i samme bygg. Den fysiske nærheten gjorde det enkelt å kontakte hverandre og å møtes: «Vi har stor tilgang på hverandre, og vi får rask innpass hos hverandre». Informantene utdypet at de ikke lenger hadde barrierer for å ringe til hverandre, og at det foregikk en stadig kontakt og samarbeid dem imellom.

5.3 Ansvarsfordeling og ledelse

Informantene framhevet hvor viktig det var at en ansvarlig ble utpekt i de enkelte sakene og at det ble klarlagt hvem som gjorde hva. De var opptatt av at de hadde hver sine områder der de kunne bidra med sitt: «Der har du ditt område, jeg har mitt, vi har hver vår spesialist-rolle, vi er selvgående». De hadde ulike innfallsvinkler til og forståelse for deltakerne som utfylte hverandre: «vi kan dra veksler på hverandres ulike kompetanser rundt ungdommen, til sammen blir det en tverrfaglig tilnærming». De pekte også på betydningen av å dokumentere ansvarsforhold knyttet til den enkelte deltaker: «Så vet vi hva som gjøres slik at ingen andre finner på noe helt annet».

Det ble framhevet at fordeling av ansvar og framdrift i arbeidet var avhengig av god ledelse. Informantene mente de hadde en leder som hentet det beste ut av dem og lot dem ha frie hender; «Vi blir ikke fortalt hva vi skal gjøre, men vi kan spørre om hjelp». Videre beskrev de at han «har innsikt, vet hvor skoen trykker, har et klart mål, er lydhør og har strategiske visjoner». Informantene framhevet også styrken i å ha en styringsgruppe for prosjektet som en form for ledelse. Dessuten framholdt de hvor viktig det var at møtene i gruppa var formaliserte, hadde faste rammer og strukturert møteledelse, «ellers blir det fort en skravleklubb».

5.4 Åpenhet for ulike meninger

Åpenhet for ulike meninger var en faktor som kom til uttrykk i samtalene på møtene i prosjektgruppa. Informantene kom med innspill basert på sin egen praksis og ståsted: «Jeg har erfaringer med å gjøre det på denne måten, kan det være en idé å gjøre slik, eller har dere andre måter å se og gjøre dette på?»

Et tema som ble mye diskutert i gruppa, var hvordan man skulle forholde seg til deltakernes eventuelle bruk av illegale rusmidler. Her kom ulike meninger og uenigheter fram. Informantene ønsket å forebygge utvikling av en rusgetto i boligen når så mange unge skulle bo under samme tak. De var oppmerksomme på faren for at rusungdom utenfra kunne trekkes til boligen og friste de som bodde der til økt rusbruk, og de var enige om behovet for en husregel om forbud av illegale rusmidler i boligen. Samtidig hadde de ulike syn på hvordan de kunne forebygge dette og på hvor «streng» de skulle være. Noen mente at det kunne være nødvendig med strenge krav om rusfrihet med regelmessig kontroll og innlevering av urinprøver. Andre hadde et mindre restriktivt forhold til de unges rusbruk og framholdt

betydningen av å skape tillitsfulle relasjoner og samarbeide med de unge over tid om motivasjon til endring. Selv om informantene var uenige, syntes atmosfæren på møtene å være preget av god dialog mellom ulike faglige ståsteder. Dialogen var preget av vennlighet, interessert lytting og nysgjerrighet. Ingen gjorde forsøk på å overtale de andre, men heller overbevise med faglige argumenter.

5.5 Å få ting gjort

Informantene karakteriserte samarbeidet dem i mellom som preget av «en kjapphet i forhold til hverandre for å få ting gjort». De framhevet at de kunne iverksette raske og ubyråkratiske løsninger overfor ungdommens behov. Dette innbar å kunne løse oppgavene effektivt fordi de raskt kunne møtes og bli enige om løsninger:

Det er utrolig viktig at vi fysisk møtes og samarbeider om ungdommen. Vi kan f.eks tilby en bolig til en ungdom, og vi får løst saken på en god måte. Vi kunne faktisk tatt inn mange flere.

I det overstående sitatet ble det pekt på at de arbeidet så effektivt at de kunne hatt kapasitet til å ta enda flere unge inn i prosjektet. De opplevde at samarbeidet gjorde at de ordnet sakene med deltakerne raskere enn tidligere. Slik kunne de gi et bedre og riktigere tilbud. Samarbeidet bidro til at de fikk flere fagfolk å spille på i møte med deltakernes ulike behov. De kunne iverksette tiltak raskt, for eksempel hvis de sto overfor en ungdom i krise.

Informantene la også vekt på at samarbeidet i prosjektgruppa bidro til at flere ungdom med problemer ble fanget opp enn de som var aktuelle for prosjekt God Start. Prosjektleder fikk en rekke henvendelser om ungdom fra foreldre eller fra ulike fagmiljøer, også fra Spesialisthelsetjenesten. Han satte medlemmer av prosjektgruppa i kontakt med disse ungdommene slik at de kunne følge dem videre eller «sluse dem videre i systemet». Det innebar at den i prosjektgruppa som hadde den kompetansen som passet best, fulgte dem videre.

Kapittel 6. Drøfting av funn fra prosjektgruppas arbeid

Drøftingen av funnene fra prosjektgruppas arbeid fokuserer på to tema; Evne til samarbeid, og Mestrings- og selvstendighetsfokus. Disse to områdene vektlegges i helsepolitiske føringer, blant annet i Samhandlingsreformen.

6.1 Evne til samarbeid

Funnene viser at det utviklet seg gode samarbeidsforhold i prosjektgruppa som gjorde gruppemedlemmene og prosjektleder operative og handlingsorienterte. Prosjektleder ledet prosjektgruppa på en god og hensiktsmessig måte. Han var ansvarlig, med god støtte fra prosjektgruppa, for at de fleste deltakerne fikk arbeid, praksisplass, kom inn i eller fortsatte i et videregående skoleløp og begynte i behandling for sine psykiske plager og /eller rusproblemer. Funnene viser også at prosjektgruppa arbeidet ut fra et felles mål, gjennomførte tiltak som var knyttet til måloppnåelse, hadde evne til å arbeide selvstendig så vel som å avklare roller og ansvarsforhold. Gruppa utviklet seg til et velfungerende team som jobbet godt sammen, som engasjerte seg i de unges situasjon og som samarbeidet om å finne løsninger. Dette kan forstås som suksessfaktorer for velfungerende tverrfaglige team og dokumenteres av en rekke forskere (Dàmour mfl. 2005, Kozolowski & Ilgen 2006, Suter mfl. 2009, Hansson mfl. 2010). Hansen & Ramsdal (2014) framhever regelmessig kontakt mellom gruppemedlemmer som betydningsfull for å utvikle en samarbeidskultur. Hyppig kontakt bidrar til at man blir bedre kjent og til at negative forestillinger om hverandre blir svekket. I stedet utvikler man positive holdninger til hverandre, bedre forståelse for hverandres situasjon og respekt for hverandre. Har man tillit til de andre og respekt både for deres handlinger og meninger, gir det godt grunnlag for samarbeid (San Martin-Rodriguez mfl. 2005).

Funnene avspeiler at samarbeidet i prosjektgruppa var preget av hensiktsmessig informasjonsutveksling og kommunikasjon, beslutninger som ble tatt i fellesskap og gruppemedlemmer som bidro med nye ideer til tjenesteutvikling (Kozolowski & Ilgen 2006). Funnene viser også at informantene var åpne for ulike meninger. Det kan forstås som romslighet som kan ha betydning for hvordan man løser konflikter (Biong 2011). Dette kan videre forstås som at prosjektgruppa utviklet god kommunikasjonskunnskap. Det innebærer at de evnet å synliggjøre faglig uenighet uten at det skapte personlige motsetninger. Denne

evnen er avgjørende for at en gruppe skal kunne samarbeide og fungere som et team (San Martin-Rodriguez mfl. 2005).

Funnene bygger opp under det Kozolowski & Ilgen (2006) ser som forutsetninger for at team skal lykkes i å samarbeide. Disse forutsetningene er at gruppemedlemmene opplever tillit og trygghet overfor hverandre og at de greier å håndtere konflikter som eventuelt oppstår.

Et annet positivt trekk var at prosjektgruppa hadde myndighet til selv å foreta beslutninger, noe Hansen (2007) bekrefter viktigheten av. Det var en suksessfaktor at prosjektleder hadde støtte og fikk beslutningsmyndighet direkte fra kommunestyret. Team som ikke har tilstrekkelig organisatorisk støtte, vil komme i en situasjon der de ikke kan forplikte seg til å følge opp de avtalene som gjøres i teamet. Slik prosjektgruppa var organisert, hadde den stor gjennomføringsevne knyttet til å skaffe boliger, praksisplasser, skoleopplegg, ordne arbeidsavklaringspenger etc. for deltakerne.

Det er også verd å framheve at dette prosjektet ble organisert og gjennomført med representanter fra ulike deler av kommunens etablerte virksomheter. En kan anta at dette har hatt positiv virkning, fordi de ansatte som deltok i prosjektet, kunne bringe egen virksomhets hverdag inn til prosjektet. Dessuten kunne de rapportere tilbake fra prosjektet til egen virksomhet. Denne kontakten mellom basisorganisasjon og prosjektet muliggjorde direkte avklaringer og innspill i prosjektarbeidet.

6.2 Mestrings- og uavhengighetshetsfokus

Funnene avspeiler at fagfolkene i prosjektet hadde en mestringsfokusert tilnærming til de unge. De forventet at deltakerne skulle lære å klare seg selv og bli selvhjulpne så fort som mulig. Idealet om uavhengighet synes å være framtrødende i prosjektets faglige tenkning. Vektleggingen av selvstyring, myndiggjøring og mestring har blitt et styrings- og hjelpeideal i dagens samfunn (Øye & Norvoll 2013). Uavhengighet er blitt en av grunnpilarene i den skandinaviske velferdsmodellen (Vike mfl. 2002). En fare er imidlertid at man "glemmer" at mennesker også er grunnleggende avhengige av hverandre. Utvikling er ikke et individuelt, men et felles anliggende, og samspill og fellesskap med andre er avgjørende for en positiv utvikling hos unge mennesker (Herz & Nielsen 2011). Å se bort fra menneskers avhengighet av hverandre, kan i praksis føre til at ungdommene overlates for raskt til seg selv.

Samtidig var det betydningsfullt at prosjektgruppa og prosjektleder var ressursorienterte og satte fokus på å bygge på de unges ressurser for å snu uheldige utviklingsløp. Å se muligheter og potensialer framfor problemer, bidrar til en håpefull praksis (Herrestad & Biong 2011). En slik praksis dreier seg om å lete seg fram til det positive, finne det som kan reise håp og stimulere personens mål og drømmer, noe oppfølgingen av ungdommene bar preg av. En slik oppfølging er også i tråd med en helsefremmende tilnærming.

Gruppas la stor vekt på oppfølgingen av deltakerne måtte være planlagt og individuell, blant annet i form av individuelle planer. Det samme poengteres i en rekke offentlige dokumenter. Men hvordan det har gått med utarbeidingen av slike planer i samarbeid med den enkelte deltaker etter innflytting – og om de er realisert i praksis, er imidlertid uklart. Ingen av deltakerne som ble intervjuet, fortalte om slike planer.

En helhetlig oppfølging henger også sammen med koordinerte og sammenhengende tjenester på tvers av forvaltningsnivåer, noe Samhandlingsreformen legger stor vekt på (Helse- og omsorgsdepartementet, 2008-2009). Det vurderes som en styrke for videreføringen av prosjektet at det nye tverrfaglige ungdomsteamet ble etablert og kan videreføre prosjektgruppas arbeid. Det gir mulighet for at tjenestene de unge får fra kommunen og OT, fortsetter å bli koordinert og samordnet gjennom teamets arbeid. Dessuten er det positivt at oppfølgingen av deltakerne ble satt i system etter innflytting, selv om det tok tid. Det som imidlertid savnes, er et større fokus på samarbeidet mellom kommunen og spesialisthelsetjenesten. Det er av stor betydning at samarbeidet mellom kommunale instanser og spesialisthelsetjenesten fungerer rundt de ungdommene som får oppfølging fra kommunen og fra spesialisthelsetjenesten samtidig.

Kapittel 7 Konklusjoner og implikasjoner for praksis

Relatert til forskningsspørsmålene for denne studien, er det forskningsmessig grunnlag for å konkludere med at prosjekt God Start har hatt en betydelig helsefremmende effekt i deltakernes liv. Egen bolig og aktiviteter på dagtid som arbeid eller skole, har bidratt til mestring, økt funksjonsevne og opplevelse av sosialt fellesskap og støtte for deltakerne. De har fått bedre levevilkår og en mer aktiv og meningsfull hverdag. Funnene dokumenter at å bo godt og trygt, kan sette unge mennesker i stand til å ta fatt på oppgaver som gir økt helse og livskvalitet. De har fått større selvråderett over eget liv med egen bolig. De har startet en viktig prosess i retning av å utvikle sin selvstendighet og sin identitet som voksen. Samtidig pekes det på konkrete utfordringer i deres nye livssituasjon som dokumenterer fortsatt behov for støtte og oppfølging over tid av personer de kjenner og er trygge på.

Det er også grunnlag for å konkludere med at prosjektleder og prosjektgruppa hadde et fruktbart tverrfaglig samarbeid som bidro til at prosjektet ble vellykket. Samarbeidet resulterte i en bedre livssituasjon for deltakerne som stimulerer helsefremmende faktorer ved at de fikk arbeid, praksisplass, kom inn i eller fortsatte i et videregående skoleløp eller begynte i behandling. Prosjektleder hadde en avgjørende betydning for at prosjektet ble vellykket. Han sto for kontinuiteten i oppfølgingen av deltakerne underveis i prosjektet og i videreføringen etterpå. Hans engasjement i de unges situasjon, hans tilstedeværelse og fokus på deres ressurser, var et viktig bidrag til at de fleste deltakerne opplevde at de fikk en ny og god start til å etablere seg på egenhånd og prøve seg ut i voksenlivet.

Implikasjoner og anbefalinger for praksis

- Det er viktig å vurdere fordeler og ulemper nøye hvis en skal samle flere unge med rus- og psykiske helseproblemer i samme boligkompleks. Selv om det kan være økonomisk lønnsomt med samlokaliserte boliger for unge i en utsatt livssituasjon, og det er vanskelig å finne byggeklare tomter, må en også vurdere kostnadene ved at beboere risikerer å møte sitt gamle rusmiljø i eget hjem
- I samlokaliserte boliger for unge i en utsatt livssituasjon, bør det tas høyde for at oppfølgingsbehovet kan blir større enn i individuelle boliger
- Det er viktig med stabile voksenpersoner som er tilgjengelige og kan styrke de unges motstandsressurser knyttet til å redusere rusbruk og unngå utvikling av rusmiljø i

boligen. De trenger voksenpersoner som bryr seg, som fokuserer på deres ressurser framfor problemer, og som viser gjennom handling at de er til å stole på

- De unge må få tilstrekkelig informasjon om opplegget de inviteres til å delta i, både i forkant og underveis. De må lyttes til slik at deres egne oppfatninger av behov for oppfølging kommer fram og blir ivaretatt
- En prosjektgruppe eller et tverrfaglig ungdomsteam med «utvidete fullmakter» som kan ta selvstendige beslutninger, er avgjørende. Det kan gi rask saksgang når det gjelder å ordne og tilrettelegge for bolig, arbeidsplasser, skole etc. for de unge

Litteratur

- Amundsen, M.-L. (2012) Uten navn på døra. Hvordan opplever unge under barnevernets omsorg sin egen livssituasjon? *Spesialpedagogikk*, 7, 26-33.
- Andvig, E., Lyberg, A. og Gonzalez, M.T. (2013a). Erfaringer med å bo i egen bolig ved langvarige psykiske helseproblemer. En scoping review. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 10(2), 115-128.
- Andvig, E., Lyberg, A., Karlsson, B. & Borg, M. (2013b). Et anstendig liv: Erfaringer med å skape et hjem for personer med rus- og psykiske helseproblemer *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 10(2), 160-169.
- Andvig, E. (2014). Förundran i hermeneutisk forskning – ett exempel från fokusgruppsamtal. I Lassenius, E. & Severinsson, E. (red.) *Hermeneutik i vårdpraxis. Det nära, det flyktiga, det dolda*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Antonovsky, A (1985). The life cycle, mental health and the sense of coherence. *The Israel Journal of Psychiatry and Related Sciences*, 22: 273–280.
- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. (2. utg.) Stockholm: Natur och Kultur.
- Anvik, C.H. (2011). *Bo- og boligforhold for unge som står utenfor ordinær opplæring og arbeid*. Nordlandsforskning. NF-notat nr. 1004/2011
- Anvik, C.H. & Eide, A.K. (2011) *De trodde jeg var en skulker, men jeg var egentlig syk. Ungdom med psykiske helseproblemer med svak tilknytning til skole og arbeidsliv*. Nordlandsforskning. NF –notat nr. 1001/2011
- Anvik, C.H. & Gustavsen, A. (2012) *Ikke slipp meg – unge, psykiske helseproblemer, utdanning og arbeid*. Nordlandsforskning. NF-rapport nr. 13, 2012.
- Barne-ungdoms- og familiedirektoratet (2013) *Oppslagsverk. Hvordan kan vi hjelpe ungdom som står i fare for å falle utenfor skole og arbeidsliv?* Oslo: Barne-ungdoms- og familiedirektoratet.
- Bild, M. & Gerdner, A. (2006) Socially excluding housing support to homeless substance abusers: two Swedish case studies of special category housing. *International Journal of Social Welfare*, 15 (2), 162–71.
- Biong, S. (2011). «Å guide hverandre i hverandres systemer». *Tidsskrift for psykisk helsearbeid* 8(1), 35-45.
- Borg, M. (2009). Bedringsprosesser slik de leves i hverdagslivet. Brukererfaringer ved alvorlige psykiske lidelser. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 46, 452-459.

- D'Amour, D., Ferrada-Videla, M., Rodriguez L.S.M. & Beaulieu M-D. (2005). The conceptual basis of interprofessional collaboration: Core concepts and theoretical frameworks. *Journal of Interprofessional Care*, Supplement 1: 116-131
- Dufault, K. & Martocchio, B.C. (1985). Hope: its spheres and dimensions. Symposium on compassionate care and the dying experience. *Nursing Clinics of North America*, 20, 379-391.
- Eriksson B.G. & Karlsson P.-Å. (2008). *Att utvärdera välfärdsarbete*. Karlsstad: Gothia Förlag.
- Fangen, K. (2004). *Deltakende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Follesø R., Halås, C., Mevik, K., Mathisen, R., Tveraabak, M., Hutchinson, G., mfl. (2011) *Gi viljen mulighet! Sluttrapport fra prosjektet "Ungdom i svevet"*. Universitetet i Nordland.
- Frønes, I. & Strømme, H. (2010). *Risiko og marginalisering. Norske barns levekår i kunnskapssamfunnet*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Graneheim, U.H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, 105–112.
- Gullestad, M. (1989) *Kultur og hverdagsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hansen, G.V. (2007). *Samarbeid uten fellesskap – om individuelle planer i kommunalt psykisk helsearbeid*, Karlstad: University Studies, 2007:15.
- Hansen, G.V. & Ramsdal, H. (2014). Kan man skape en samarbeidskultur? *Tidsskrift for psykisk helsearbeid* 11 (1), 54-63
- Hansson, J., Øvretveit, J., Askerstam, M., Gustafsson, C. & Brommels, M. (2010). Coordination in networks for improved mental health service. *International Journal of Integrated Care*, 10(25)
- Hauge, Å.L. (2003). *The meaning of home. Housing theory and history*. Trondheim: NTNU rapport, DIA 5098.
- Helgeland, I.M. (2007). *Unge med atferdsvansker blir voksne. Hvordan kommer de inn i et positivt spor?* Doktorgradsavhandling. Oslo: Unipub.
- Helsedirektoratet (1987). *Ottawacharteret om helsefremmende arbeid*. Oslo: Helsedirektoratet.
- Helsedirektoratet (2011). *Nasjonal faglig retningslinje for utredning, behandling og oppfølging av personer med samtidig rus- og psykisk lidelse - ROP lidelser*. Oslo: Helsedirektoratet.
- Helse- og omsorgsdepartementet (2008-2009). *Samhandlingsreformen. Rett behandling - på rett sted - til rett tid*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.

- Herrestad, H. (2009) Om begrepet håp. *Suicidologi*, 14(1), 16-20.
- Herrestad, H. & Biong, S. (2011) Inspirere og tilrettelegge for å skape bevegelser i fastlåste situasjoner: Om håpefull praksis i et ambulans psykiatrisk team. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*. 8(2), 109-119.
- Hertz S. & Nielsen J. (2011). Fra recovery til discovery – barns og unges utvikling som et felles anliggende. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*. 8(4), 334-355.
- Hummelvoll J.K. (2006). Handlingsorientert forskningssamarbeid. Teoretisk begrunnelse og praktiske implikasjoner. *Norsk Tidsskrift for Sykepleieforskning*, 1, 261-274.
- Hummelvoll J.K. (2008). The multistage focus group interview: A relevant and fruitful method in action research based on a co-operative inquiry perspective. *Norsk Tidsskrift for Sykepleieforskning*, 1, 3-5.
- Kozolowski, S:W.J. & Ilgen D.R. (2006). Enhancing the effectiveness of work groups and teams. *Psychological Science in the Public Interest*, 7(3), 77-124
- Kristofersen, L. B. (2009). *Barnevern og ettervern. Hjelpetiltak for 16-22 åringer og levekår for unge voksne*. NOVA rapport nr. 10/09.
- Kvale S. & Brinkmann S. (2010). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kyle, T. & Dunn, J.R. (2008). Effects of housing circumstances on health, quality of life and healthcare use for people with severe mental illness: A review. *Health & Social Care in the Community*, 16 (1), 1–15.
- Langeland, E. (2011). Salutogene samtalegrupper: En arena for økt mestring og velvære. I: Lerdal, A. & Fagermoen, M. S. (red). *Læring og mestring i et helsefremmende perspektiv i praksis og forskning*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Langeland, S., Herud, E. & Ohrem, S. (2014). *Fattigdom og levekår i Norge – status 2013*. NAV-rapport 2014, nr.1. Arbeids og velferdsdirektoratet.
- Melding til Stortinget 30 (2011-2012) *Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk, alkohol-narkotika-doping*. Oslo: Det kongelige helse- og omsorgsdepartement.
- Mæland, J. G. (2010). *Forebyggende helsearbeid. Folkehelsearbeid i teori og praksis*. (3. utgave), Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU (2009:22). *Det du gjør, gjør det helt. Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge*. Barne- og likestillingsdepartementet.
- NOU (2011:15) *Rom for alle. En sosial boligpolitikk for framtiden*. Kommunal og Regional departementet.
- Nøtterøy kommune (2012). *Boligsosial handlingsplan for Nøtterøy kommune (2012-2016)*

Reime M. A. (2008). *Den sårbare overgangen – om å flytte fra barnevernsinstitusjon til egen bolig*. Styve Gard, Kirkens sosialtjeneste.

San Martin-Rodriguez, D., Beaulieu, M-D., D'Amour, D. & Ferrada-Videla, M. (2005). The determinates of successful collaboration: a review of theoretical and empirical studies. *Journal of Interprofessional Care, Supplement 1*, 132-147.

Simon, A. (2008). Early access and use of housing: care leavers and other young people in difficulty. *Child and Family Social Work* 13, 91-100.

Sosial og helsedirektoratet (2007) *Veileder i psykisk helsearbeid for barn og unge i kommunene*, IS1405

Suter, E., Arndt, J., Arthur, N., Parboosingh, J., Taylor, E. & Deutchlander S. (2009). Role understanding and effective communication as core competencies for collaborative practice. *Journal of Interprofessional Care*, 23(1), 41-51.

Swaran, P., Singh, M.P., Ford, T., Kramer, T., Weaver, T., McLaren, S. (2010). Process, outcome and experience of transition from child to adult mental healthcare: multiperspective study. *The British Journal of Psychiatry*, 197, 305-312

Taksdal A, Breivik J-K., Ludvigsen K. og Ravneberg B. (2006) *På randen av å bo. Erfart kunnskap om livet og flyttingene mellom psykiatri, rusomsorg, gater, hospitser og egne boliger*. Rapport 1/06 Bergen: Rokkansenteret.

Thommesen, H. (2008). *Hverdagsliv, selvforståelse og dobbeltdiagnose*. Høgskolen i Bodø, doktorgradsavhandling.

Tuedio, J. (2012). Thinking About Home: An Opening for Discovery in Philosophical Practice. I: Herrestad, H., Holt, A. & Svare, H. (red.) *Philosophy in Society*. Oslo: Unipub Forlag.

Ungar, M., Liebenberg, L. & Ikeda J. (2012). Young People with Complex Needs: Designing Coordinated Interventions to Promote Resilience Across Child Welfare, Juvenile Corrections, Mental Health and Education Services. *British Journal of Social Work*, 1-19.
Doi:10.1093/bjsw/bcs147

Vike, H., Brinchmann, A. & Haukelien, H. (2002). *Maktens samvittighet. Om politikk, styring og dilemmaer i velferdsstaten*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Wade, J. & Dixon J. (2006). Making a home, finding a job: investigating early housing and employment outcomes for young people leaving care. *Child and Family Social Work* 11:199-208.

Winther, I.W. (2006). *Hjemlighed- kulturfænomenologiske studier*. København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

World Health Organization, (2012). Commission on Social Determinants of Health. *Closing the Gap in a Generation: Health equity through action on the social determinants of health*. Available from: http://www.who.int/social_determinants/en

Wright, P. A. & Kloos, B. (2007). Housing environment and mental health outcomes: A levels of analysis perspective. *Journal of Environmental Psychology*, 27, 79–89.

Øia, T. & Fauske, H. (2010). *Oppvekst i Norge*. Oslo: Abstrakt forlag.

Øye, S. & Norvoll R. (2013). Psykisk helsearbeid i et makt- og kontrollperspektiv. I Norvoll, R. (red.) *Samfunn og psykisk helse. Samfunnsvitenskapelige perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag A/S.

Vedlegg 1

Forespørsel til deltakere om deltakelse i evaluering av prosjektet ”God Start” i Nøtterøy kommune

Du er med i prosjekt God Start som skal hjelpe unge mennesker med arbeid, utdanning og bolig. Prosjektet varer fra 2010 til 2013.

Jeg heter Ellen Andvig, er forsker fra Høgskolen i Buskerud og skal følge prosjektet i to år, fra november 2011 til november 2013. Min jobb går ut på å vurdere hvordan prosjektet utvikler seg og finne ut hva man kan lære av det. For lære så mye som mulig, er det viktig å vite hvilke erfaringer du som deltaker har med å delta. Jeg ønsker derfor å ha en eller to samtaler med deg i løpet av den perioden som prosjektet varer. Den første samtalen håper jeg vi kan gjennomføre i løpet av november / desember i år. Den neste samtalen vil foregå om ca. et år. Samtalene vil handle om hvordan du opplever å være med i prosjektet og hva du mener om den hjelpen du får. Det hadde vært fint om jeg kan ta opp samtalen elektronisk. Dette for å få med meg alt som blir sagt.

Når jeg forsker i dette prosjektet, er jeg underlagt strenge krav til taushet. All informasjon fra deg blir behandlet slik at andre ikke får vite hvem du er. Det er bare jeg som vil ha tilgang på opplysningene jeg får av deg. Opptak og utskrifter blir oppbevart nedlåst og slettet når evalueringen er ferdig. Erfaringene som kommer fram i evalueringen, vil bli samlet og bearbeidet i en evalueringsrapport og en fagartikkel. I rapporten og artikkelen kan ingen opplysninger spores tilbake til deg.

Det er frivillig å delta i evalueringen. Dersom du velger ikke å delta, trenger du ikke å oppgi noen grunn. Dette vil ikke få noen konsekvenser for din deltakelse i prosjektet. Selv om du sier ja til å være med på dette, kan du trekke deg hvis du skulle ombestemme deg. Hvis du trekker deg, kan du kreve å få slettet alle opplysninger som kan føres tilbake til deg.

Prosjektleder Jan Torsøe vil kontakte deg et par dager etter at han har sendt deg dette brevet på mail. Dersom du ønsker å være med på en slik samtale, kan dere gjøre avtale om at jeg kan møte deg til en samtale.

Ønsker du mer informasjon om evalueringen, kan du kontakte Jan Torsøe på tlf. xxxxxx eller Ellen Andvig på tlf. xxxxxx.

vennlig hilsen

Ellen Andvig og Jan Torsøe

Samtykke til deltakelse i evalueringsstudien

Jeg er villig til å delta i evalueringsstudien av «*God Start*» i Nøtterøy kommune.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om evalueringsstudien «*God Start*» i Nøtterøy kommune.

(Signert, rolle i studien, dato)

Ellen Andvig

Vedlegg 2

Forespørsel til ansatte i prosjektgruppa om deltakelse i evaluering av prosjektet ”God Start” i Nøtterøy kommune

Bakgrunn

Nøtterøy kommune, med økonomisk støtte fra Husbanken, har etablert prosjektet God Start. Hensikten med prosjektet er å identifisere og gi tilbud til utsatte ungdommer som er på vei inn i egen bolig. De skal sikres en bolig av god kvalitet og gis en type oppfølging som gjør at de klarer å etablere seg i en normal voksentilværelse der de er selvhjulpne. Kommunen har inngått et samarbeid med Høgskolen i Buskerud Institutt for forskning innen psykisk helse og rus v/ Ellen Andvig, om forskningsvaluering av prosjektet i perioden august 2012 til desember 2013.

Hensikten med evalueringen

Hensikten med evalueringen er å undersøke om og eventuelt på hvilken måte oppfølgingen av ungdommene bidrar til at de etablerer seg i en voksentilværelse i egen bolig. Det vil videre søkes svar på hva ungdommene erfarer ved å delta i prosjektet knyttet til bolig, nettverk, arbeid/ skole og fritid. Dessuten vil det være viktig å undersøke hvordan samarbeidet mellom de ulike aktørene rundt den enkelte ungdom fungerer og hva som kjennetegner dette samarbeidet.

Fokusgruppeintervju

I evalueringsstudien ønsker jeg blant annet å samle data ved hjelp av fokusgruppeintervjuer med prosjektgruppa. Det er ønskelig å gjennomføre tre fokusgruppeintervjuer med prosjektgruppa i løpet av evalueringsperioden. Fokusgruppeintervjuene vil bli tatt opp på diktafon. Teamene som blir fokusert i fokusgruppene vil ta utgangspunkt prosjektgruppas syn på prosjektets utvikling, hvordan ungdommene i prosjektet følges opp, hvordan samarbeidet mellom de ulike aktørene rundt den enkelte ungdom fungerer og hva som kjennetegner dette samarbeidet.

Du bestemmer selv

Det er frivillig å delta i evalueringsstudien. Dersom du velger ikke å delta, trenger du ikke å oppgi noen grunn. Om du skulle bestemme deg for ikke å delta, får dette ingen konsekvenser for ditt arbeidsforhold. Om du nå sier ja til å delta, kan du senere trekke tilbake ditt samtykke. Alle som deltar underskriver samtykkeerklæring.

Slik ivaretas ditt personvern

Det vil bli sikret full konfidensialitet for de som deltar i prosjektet. Det vil ikke bli referert navn eller andre data som kan bli gjenkjent av andre. De innsamlede dataene og lydopptakene vil bli oppbevart nedlåst på Høgskolen i Buskerud, institutt for forskning innen rus og psykisk helse. Diktafonopptakene overføres til en minnepinne før de slettes fra diktafonen.

Minnepinnen lagres nedlåst slik at det bare er forskeren tilknyttet prosjektet som har tilgang til den. Alle opptak på minnepinnen blir slettet senest ved utgangen 2014. Du har rett til innsyn i hvilke opplysninger som er lagret om deg og til å få eventuelle feil rettet opp. Hvis du senere trekker deg fra studien, kan du kreve å få slettet alle opplysninger som kan føres tilbake til deg.

Formidling

De innsamlede dataene vil danne grunnlaget for en rapport til Husbanken og en faglig/vitenskapelig artikkel. Resultatet fra studien vil også kunne danne grunnlag for ulike undervisningsopplegg og framlegg på konferanser. Innsamlede opplysninger vil kun bli brukt til formålet som er beskrevet i dette informasjonsskrivet. All skriftlig og muntlig formidling vil skje anonymisert.

Mer informasjon om evalueringsstudien

Ønsker du ytterligere informasjon om deltakelse i evalueringsstudien, kan du kontakte prosjektleder Jan Torsøe tlf. xxxxxx eller forsker Ellen Andvig tlf. xxxxx.

Vennlig hilsen

Ellen Andvig
Forsker

Jan Torsøe
Prosjektleder

Samtykke til deltakelse i evalueringsstudien

Jeg er villig til å delta i evalueringsstudien av «*God Start*» i Nøtterøy kommune.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om evalueringsstudien av «*God Start*» i Nøtterøy kommune.

(Signert, rolle i studien, dato)

Ellen Andvig

Vedlegg 3

Intervjuguide for intervju med deltakere i prosjekt God Start

Samtalen vil kretse rundt følgende tema:

- erfaringer med å være med i God Start
- deres oppfatning om hva God Start er for noe
- hva slags oppfølging de får i regi av God Start
- hva er positivt og i God Start
- hva kunne vært gjort annerledes i God Start
- erfaringer med kontakt og samarbeid med de ansatte knyttet til God Start
- erfaringer med brukermedvirkning / involvering i planlegging av egen livssituasjon
- erfaringer med kontakt med andre deltakere
- på hvilken måte har deltakelse i God Start påvirket deres livssituasjon
- om det er noen forskjell fra da de startet til hvordan det er i dag knyttet til boligsituasjon, arbeid, skole, fritid, venner, familie og psykisk helse

Tema knyttet til forventninger til innflytting i ny bolig:

- opplevelse av egen livssituasjon
- forventninger til å flytte inn i den nye boligen
- tanker om hvordan det vil være å bo i egen bolig
- tanker om det å skulle få/ skape sitt eget hjem
- hva skal til for å kunne føle seg hjemme?
- tanker om behov for hjelp / støtte/ oppfølging for å bo i egen bolig
- tanker om fritid, jobb / skole, venner, familie

Tema knyttet til erfaringer etter innflytting

- opplevelse av egen livssituasjon
- opplevelser med å flytte inn i den nye boligen
- tanker om hvordan det er å bo i egen bolig
- hva har det betydd for hverdagslivet (helse, nettverk, venner, fritid, familie, jobb/ skole)
- tanker om det å skape sitt eget hjem
- hva skal til for å føle seg hjemme
- hvordan er forholdet til de andre som har flyttet inn i boligen
- tanker om behov for hjelp / støtte/ oppfølging for å bo i egen bolig
- tanker om fritid, jobb / skole, venner, familie

Vedlegg 4

**Intervjuguide for fokusgruppeintervju med
prosjektgruppa for God Start**

Prosjektet heter ”God Start ” for utsatt ungdom som er på vei ut i egen bolig;

- Hva forstår dere med uttrykket *utsatt ungdom*?
- Hva forstår dere med en *god start* for utsatt ungdom?
- Tanker om prosjektets intensjoner, mål, innhold, arbeidsmetoder
Forventninger til hva prosjektet kan bidra til
- Fortell om deres forhold til prosjektet (f.eks involvering, ansvar etc)
- Hva slags forhold / roller har dere til deltakerne og til deres pårørende?
- Hvordan følges deltakerne opp?
- Hvordan arbeides det konkret med utdanningstilbud / arbeid, fritid og nettverk sammen med den enkelte deltaker?
- Hvordan forstås og praktiseres brukermedvirkning / samarbeid med deltakerne og deres pårørende?
- Planer for arbeidet framover med deltakerne i prosjektet (og deres pårørende)
- Erfaringer med samarbeid med de ulike instanser og aktører som er involvert i prosjektet

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Ellen Andvig
Fakultet for helsevitenskap
Høgskolen i Buskerud
Postboks 7053
3007 DRAMMEN

Vår dato: 13.07.2012

Vår ref:30908 / 3 / MAS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 23.06.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

30908	<i>God start, på vei til egen bolig i Nøtterøy kommune - en evalueringsstudie</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Høgskolen i Buskerud, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Ellen Andvig</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

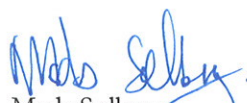
Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Knut Kalgraff Skjåk

Mads Solberg

Mads Solberg tlf: 55 58 89 28
Vedlegg: Prosjektvurdering

Senter for psykisk helse og rus ønsker å bidra til styrking og utvikling av kunnskap innen psykisk helse og rus med særlig vekt på fem områder:

- Personers erfaringer med psykiske helseproblemer og hva som hjelper
- Person- og kontekstsentrerte tilnærminger
- Familie- og nettverksperspektiv
- Helsetjenesteorganisering, utøvelse og effektivitet
- Aksjonsrettet forskning, særlig brukerinvolvert forskning og handlingsorientert forsknings-samarbeid i klinisk praksis

The mission of the Centre for Mental Health and Substance Abuse is contribution to the development of knowledge with the following specific foci:

- Subjective experiences of mental health problems and 'helpful' help
- Individual and contextual approaches of help and support in mental health care
- Family and network perspectives in studies of mental health problems and substance abuse
- Innovations in mental health service organisation, practice, and evaluation
- Participatory action research involving mental health service providers and service users

—
**SENTER FOR
PSYKISK HELSE
OG RUS**
—

Adresse:

Papirbredden
Drammen kunnskapspark
Grønland 58
3045 Drammen

Kontakter:

Professor Stian Biong
stian.biong@hbv.no
952 15 498

Førstelektor Ellen Andvig
ellen.andvig@hbv.no
478 55 580

ISBN: 978-82-8290-008-9

